

БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ

Жалпы орта білім беретін мектептердің
2-сыныбына арналған оқулық

*Өзбекстан Республикасы Халыққа
білім беру министрлігі баспаға ұсынған*

Бесінші басылым

Чулпан атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйі
Ташкент – 2018

УҮК 372.87=512.122(075)

БКК 85.15я71

Б 38

Авторлар:

**М. Исақова, Р. Хасанов, Б. Хайдаров,
А. Сулайманов, С. Жуманиязова, А. Розиқов**

Пікір білдірушілер:

- Р. Худайбергенов — Өзбекстан халық суретшісі, К. Бехзад атындағы Ұлттық суретшілік және дизайн институты профессоры;
- Г. Зулхайдарова — Республикалық білім беру орталығы әдіскері.
- Н. Хайтанова — Ташкент қаласы, Мырза Ұлықбек ауданы 187-мектеп мұғалімі;
- Б. Юнусова — Ташкент қаласы, Юнусабад ауданы 43-мектеп мұғалімі.

ШАРТТЫ БЕЛГІЛЕР:

— белсенділігін арттырушы сұрақтар

— іс жүзіндік жаттығу мен тапсырмалар

— қызықты тапсырмалар

— қайталау үшін сұрақтар

— үйренуің және есте сақтауың қажет

— үйге берілген тапсырмалар

— қабілетті балалар үшін тапсырма

— сабак аяқталды

**Республикалық маңатты кітап қоры
қаражаттары есебінен басылды**

ISBN 978-9943-05-834-7

© М. Исақова, тағы басқалар. 2018

© Чулпан атындағы БПШУ, 2016

© Чулпан атындағы БПШУ, 2018

I ТОҚСАН

П. Тахиров. Алтын күз

Бұл тоқсанда сен:

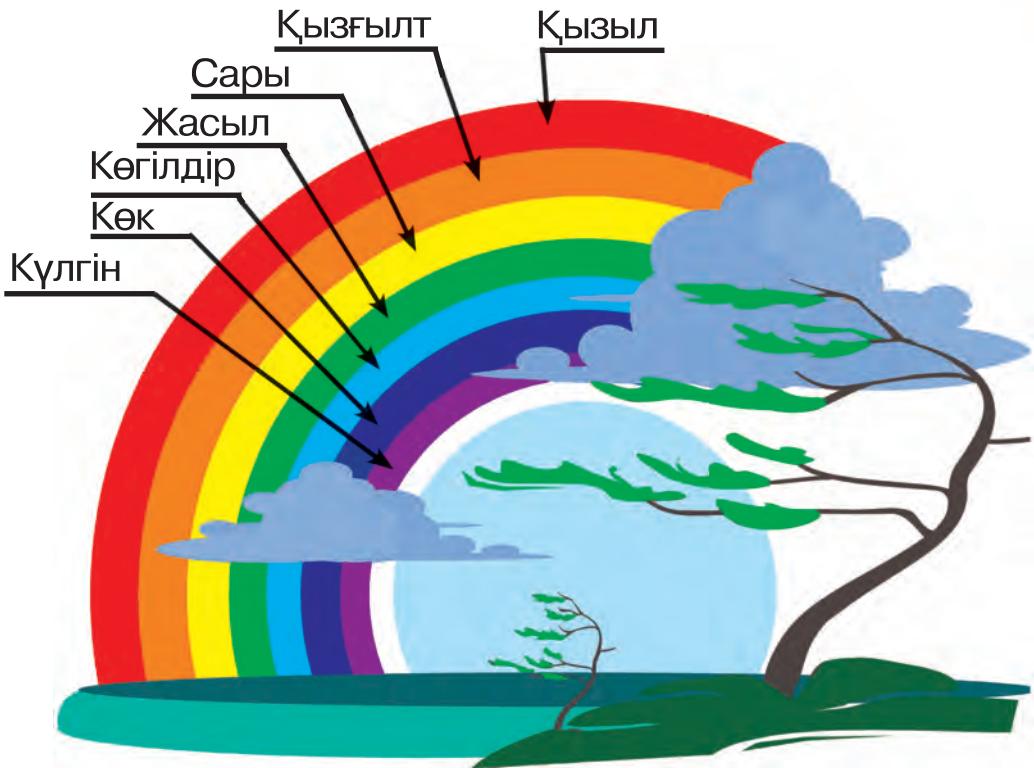
- қара қалам, қылқалам және бояулармен жұмыс істеуді жалғастырасың;
- негізгі реңдерден шыққан реңдерді жасауға байланысты дағдыңды дамытасың;
- табиғат көріністерінің суретін сымбазың;
- қолданбалы өнер туралы түсінік аласың;
- суретшілер сымбазын натюрморттарды менгеруді үйренесің.

1 ҚЫРКҮЙЕК – ӨЗБЕКСТАН ТӘУЕЛСІЗДІГІ КҮНІ

«Ізгілік қақпасы» — Мустақиллик алаңындағы мұсіншілік композициясы.

РЕНД ЖӘНЕ ТҮСТЕР

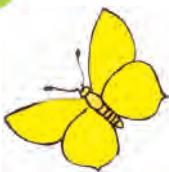

1. Кемпірқосақ аспанда қашан пайда болады?
2. Кемпірқосақ қандай реңдерден құралады?

Әлем реңдерге толы. Бірақ табиғатта үш негізгі: сары, қызыл және көк реңдер бар, қалған реңдер сол реңдерді бір-біріне қосу нәтижесінде пайда болады.

Негізгі реңдер.

Сары.

Қызыл.

Көк.

Негізгі реңдердің түстері.

Бояуға көбірек су қосылса ақшыл реңдер — **рең түстері** пайда болады.

Сары.

Қызыл.

Көк.

Ашық сары реңдер

Ашық қызыл реңдер

Ашық көк реңдер

Сызылған суретті бояуда акварель бояулары қолданылады.

Акварель — суда еритін бояу.

Реңдердің рәміздік мағынасы:

Бейнелеу өнерінде реңдердің рәміздік мағыналарынан да пайдаланылады:

- ана табиғат рәмізі;
- аспан, ғарыш, бейбітшілік рәмізі;
- жеңіс, жалын, шаттық рәмізі;
- қасиеттілік, жарықтық, күн рәмізі;
- қаралы болу, қорқыныш, күйреу рәмізі;
- пәктік, азаттық, бақыт рәмізі.

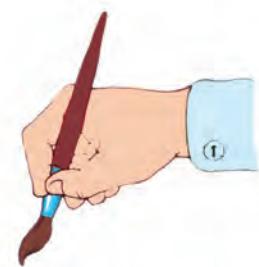
Қылқаламды ұстау.

Үлкен көлем
боялғанда

Жіңішке, тар жерлер
боялғанда.

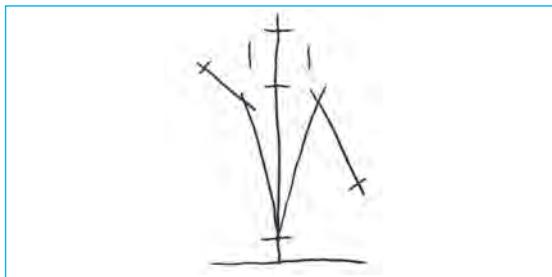
Қайсы реңді ұнатасың? Неліктен? Түсіндіріп бер.

Сурет сызудың негізгі басқыштары.

1-басқыш. Суретті қағазда орналастыру және өлшемдерін белгілеу.

Бейнеленіп жатқан нәрсенің бойы мен ені салыстырылып, сурет қағазға тігінен немесе көлденең орналастырылуы анықталады. Нәрсенің орны, пішіні, бойы, ені және өзара қатынастары анықталады. Сурет қағаздың ортасына сыйылады.

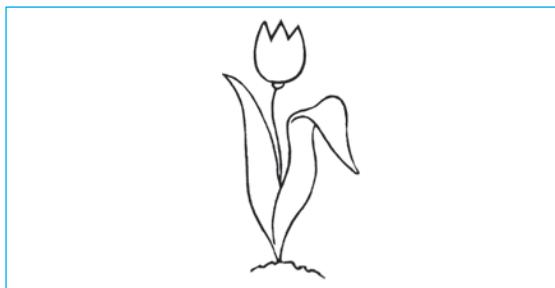
2-басқыш. Қаламмен алғашқы өңдеу.

Нәрсенің түзілісі, бөліктерінің орналасуы анықталады және көмекші сыйықтармен сыйылады.

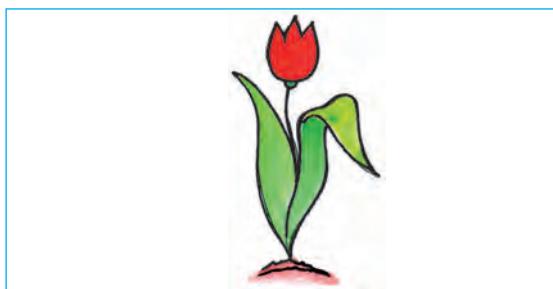
3-басқыш. Суретті қаламмен аяқтау.

Суреті салынып жатқан нәрсенің майда бөлікттері қаламмен өндөледі. Көмекші сызықтар өшіріп тасталынады.

4-басқыш. Бояулармен өңдеу.

Сурет алдын ашық; одан соң қоюырақ бояулармен өндөледі. Соңында сурет бөлікттеріне айқындық енгізіліп боялады.

Сурет сыйғанда жоғарыдағы нұсқауларды сақта.

Суреттің қағаздағы орны қалай анықталады?

ЖЕМІСТЕР СУРЕТИН СЫЗУ

Ф. Абдурахманов. Күз иғліктері

Суретші Faфур Абдурахмановтың натюрмортында күзгі жемістерден алма, алмұрт, алхоры, бақша егіндерінен қарбыз, бен қауын көрсетілген. Олардың кескіні мен реңдеріне баса назар аудар. Сен де сызатын суретіңде сондай реңдерден пайдалан.

Натюрморт — «жансыз табиғат» суреті. Онда үй-тұрмыс бұйымдары, жеміс-жидектер, көкөністер, гүлдер сияқты заттар көрсетіледі.

А. Бакиров. *Анарлар*

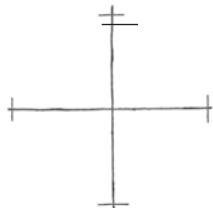

Ю. Елизаров. *Қауындар*

Жеміс пен бұйымдардың суреттерін бөлек-бөлек сызу басқыштары.

Алманың суретін сызу басқыштары.

Суретті қағазға
орналастыру.

Суретті алғашқы
өндөу.

Суретті қаламмен аяқтау,
көмекші сызықтарды өшіру.

Ашық реңдермен
бояу.

Қоюлау
реңдермен бояу.

Суретті реңмен
соңғы өндөу.

А. Икрамжанов. Жұзім және алмұрттар

Күз игіліктері көрсетілген натюрморт сызу көптеген суретшілердің сүйікті тақырыбы. Суретші А. Икрамжанов та күзгі жемістерді шеберлікпен көрсеткен.

Туындыда алмұрт, алма, жұзім сияқты жемістердің рендері шебер сыйылған. Олар бейне бір жаңыңда түрғандай өсер қалдырады.

Алма, қарбыз және құмырадан құралған натюрморт суретін сыз.

Жансыз нәрселер бейнеленген сурет қалай аталады?

Жемістер мен ұлттық ыдыстан құралған натюрморт қарапайымдылығымен сурет сүзда қындық туғызбайды. Сурет сыйғанда бұл суреттен де пайдалануың мүмкін.

1. Сыныпта салған натюрмортты акварель бояуларымен боя.
- 2*. Үй-түрмис бүйімдарынан натюрморт құрастыр және оның суретін сыйз.

ТАБИГАТ КӨРІНІСІ СУРЕТИН СЫЗУ

F. Абдурахманов. *Күзгі көрініс*

Біреулер қалада, ал кейбіреулер ауылда жасайды. Әркімнің өз туылып өскен жері өзіне қадірлі. Қалалар кең көшелері, заманалық көпірлері, биік ғимараттарымен ерекшеленіп тұрады.

Тәуелсіздіктің арқасында көптеген тұрғын үйлер және кең көшелер құрылды.

1. Суреттерде нелер көрсетілген?
2. Қала мен қыстақтың бір-бірінен қандай айырмашылығы бар?
3. Өз қалаң (қыстағың) жөнінде айтып бер.

Сурет сыйудың қарапайым ережелері.

Жерге тік тұрған нәрсенің қағаздағы суреті де тік болады.

Нәрселер сурет сызуышыдан бірдей қашықтықта тұрса, олардың қағаздағы суреттерінің қатынасы шынайы өлшемдерінің қатынасы сияқты болады.

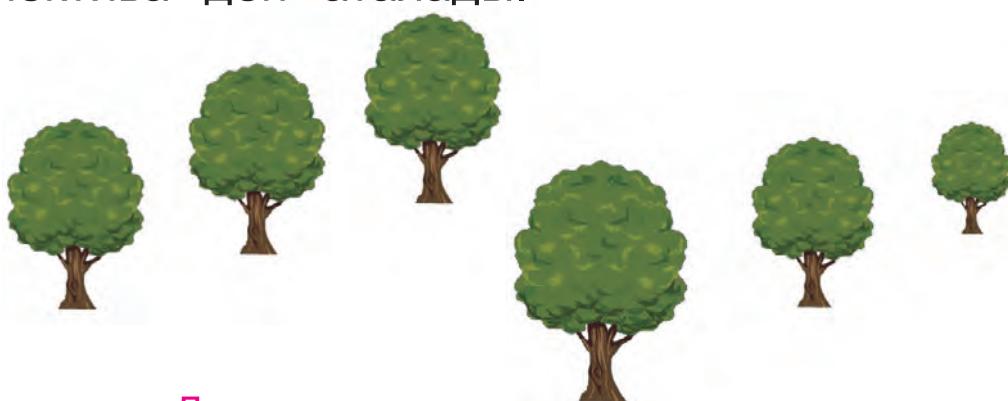

Дұрыс емес.

Дұрыс.

Біркелкі нәрселер суретшіден әр түрлі қашықтықта тұрса, жақындағысы қағазға үлкенірек, алыстағысы кішірек болып бейнеленеді. Бұл бейнелеу өнерінде перспектива деп аталады.

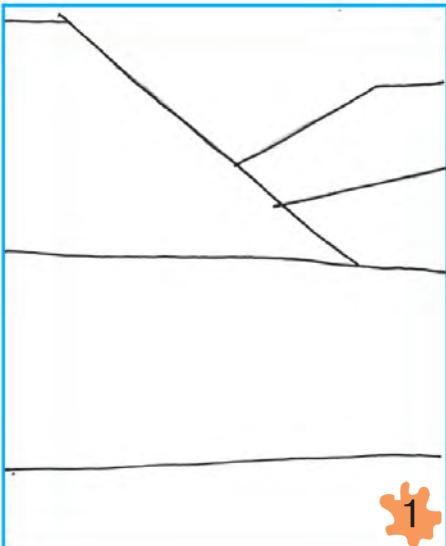

Дұрыс емес.

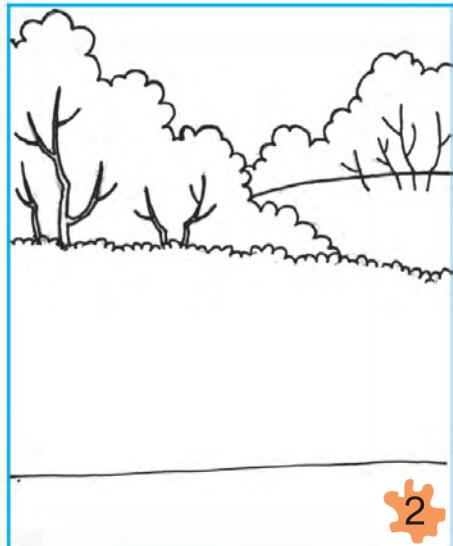
Дұрыс.

Ағаштар, шөп-шабындықтар мен
гүлдерге оранған табиғат көріні-
сінің суретін сызу басқыштары.

1

2

3

4

Төмендегі сурет пен фотосуретке назар аударсаң, алыстағы ағаштардың кішірейіп көрінуіне күә боласың.

Өзің ұнатқан тарбият көрінісінің суретін сым. Суретті сымғанда перспективаны сактай біл.

1. Перспектива деген не?
2. Нәрсе көзге жақын не үзак түрғандығына қарап қалай бейнеленеді?

1. Сыныпта бастаған табиғат көрінісін сымуды жалғастыр және оны акварельмен боя.
- 2*. «Қаламыз (қыстағымыз) көшелері» тақырыбында дербес өзің сурет сым.

ҰСТАЗДАР МЕРЕКЕСІНЕ ҚҰТТЫҚТАУ ЭСКИЗІН СЫЗУ

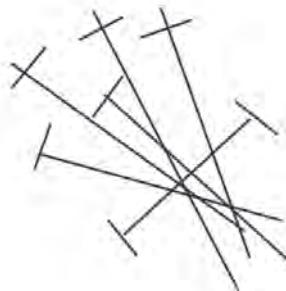
1 қазан — ұстаздар және тәлімгерлер күні. Ұстаздар біздерге оқу мен жазуды үйретеді. Келешекте жақсы адам болып жетілуімізді қамтамасыз етеді. Бұл мерекеде оларды құттықтауды ұмытпауымыз керек.

1. Құттықтауларда нелерді көрсету мүмкін?
2. Тағы да қандай құттықтауларды білесің?

Құттықтау эскизін сызу басқыштары.

Сурет өлшемдерін белгілеу.

Суретті алғашқы өндөу.

1 қазан

Суретті қаламмен аяқтау.

1 қазан

Суретті реңмен аяқтау.

Үлгілер негізінде ұстаздар күніне арналған «Мерекеңіз құтты болсын» құттықтауының эскизін сыз. Бұл құттықтауға ұстазыңа аталған жылы тілектерінді де жазып қоюың мүмкін. Тек қана олар өте қысқа және шын көңілден болуына мән бер. Мысалы, «Мерекенізбен», «Алғашқы ұстазыма құрмет».

Сыныпта сыйылған құттықтау эскизін аяқтап кел.

«БАУЫРСАҚ» ЕРТЕГІСІ
НЕГІЗІНДЕ МУСІН
ЖАСАУ

Бауырсақ

(Ертегі)

Менің атым Бауырсақ,
Бауырсақ!

Қаймаққа иленгем,
Майға пісірілгем,
Терезеде сұығам.
Ұстапай кеттім Атама,
Ұстапай кеттім Әжеме.
Ұстапаймын Қоян саған да!

Бауырсақтың жолында қасқыр мен аю да жолығыпты. Олардан да өлең айтып құтылып кетіпті.

Бірақ оған жолыққан түлкі құлық жасапты:

— Құлағым жақсы есітпейді. Қане, тұмсығыма отырып, өлең айтып берші, — депті.

Бауырсақ түлкінің тұмсығына шығып, өнді шырқай бастағанда, түлкі оны ап деп, жеп қойыпты.

Берілген суреттерден пайдаланып бауырсақ ертегісі кейіпкерлерінің мұсіндерін жаса. Мұнда олардың бір-біріне қатысты үлкен-кішілігіне көніл бөл.

Бауырсақ мұсінін жасау басқыштары.

1

2

Бауырсақ мұсінін бөліктеріне сай бөлектер бөліп алынады.

Бауырсақ бөліктеріне өндеу жасалады.

3

Бауырсақ бөліктері біріктіріледі және соңғы өндеу жасалады.

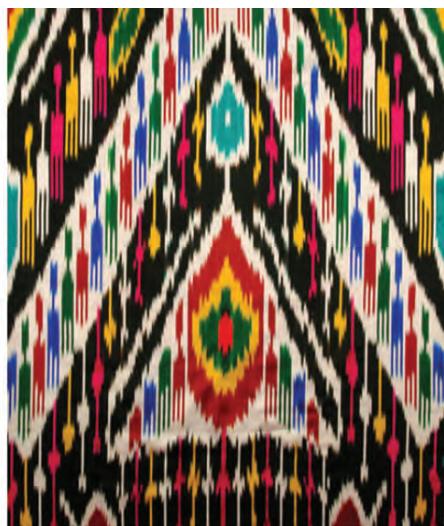
Кескіндерді бір-біріне қатысты белгілі тәртіpte орналастыру, бірлестіру **композиция** деп аталады.

1. Берілген суреттер бойынша сыныпта жасалған мүсіндерден құралған композиция түз.
- 2*. «Бауырсақ» ертегісі негізінде сурет сыйз.

ХАЛЫҚТЫҢ ҚОЛДАН- БАЛЫ ӨНЕРІ

Халық қолданбалы безендіру өнері — тұрмысымызда ең көп қолданылатын өнер түрі. Оның нақышкерлік, ою-бедер, ағаш оймакерлігі түрлері бар. Сондай-ақ, көркем қолөнершіліктің құмырашылық, зер тігушілік, шекушілік, кестешілік, кілем тоқушылық, тақия тігушілік түрлері адам тұрмысының көрікті болуына қызмет етеді. Қолданбалы өнер Бұхара, Самарқант, Қоқан Марғұлан сияқты қалаларда дамыған.

1. Суреттерде нелер бейнеленген? Олар қолданбалы өнердің қай түріне жатады?
2. Оларды сен қайда кездестіргенсің?

Қолданбалы безендіру өнерінің түрлері.

Зергерлік.

Зер тігушілік.

Қыш-құмыра жасау өнері.

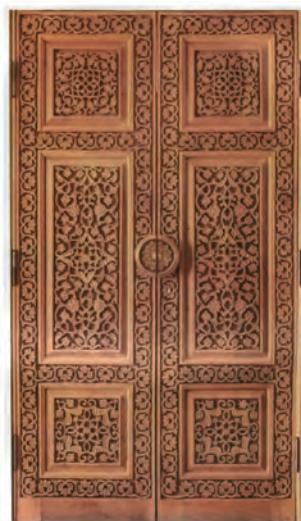
Кестешілік өнері.

Металл оймакерлігі.

Ганч оймакерлігі.

Ағаш оймакерлігі.

Суреттерде көрсетілген қолданбалы безендіру өнері үлгілерінде қолданылған белгілері тұралы әңгіме құрастырып.

Төменде көрсетілген бүйымдардың аттарын ата. Олардың пішінін, безендірулерін және олардан қандай мақсаттарда пайдаланууларына шолу жаса.

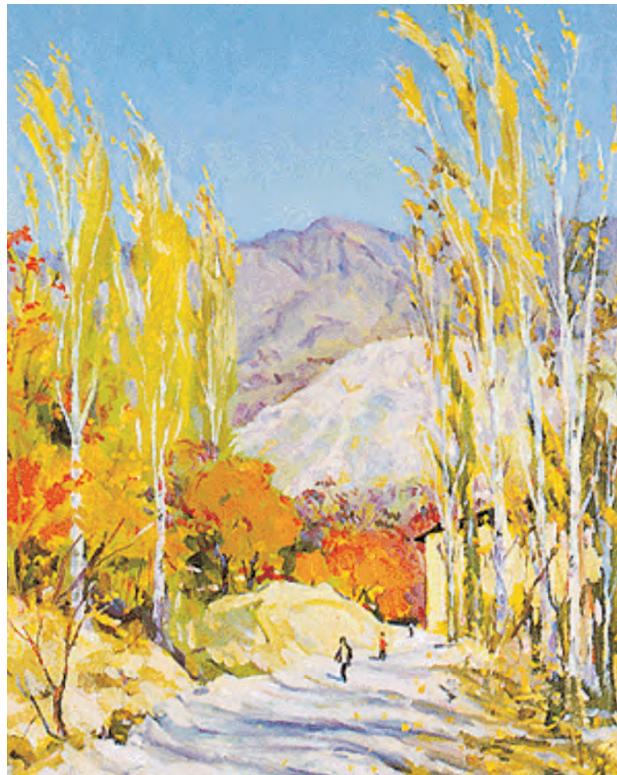
1. Қолданбалы безендіру өнер түрі дамыған қай қалаларды білесің?
2. Қолданбалы безендіру өнердің түрлерін атап бер.
3. Сен тұрған жерде қолданбалы өнердің қай түрі дамыған?

Қолданбалы өнер бүйымдарын жасайтын қолөнершілер жайында шағын өңгіме құрастыр.

«КУЗ КЕЛДІ» ТАҚЫРЫ- БЫНДА СУРЕТ СЫЗУ

Р. Ахмедов. Ақтаста күз

Өлкемізде алтын күз өз жасауын жайған. Ағаш жапырақтары сары, сарғылт және қызыл реңдерде құбылып, табиғат өзгеше сөнге енген. Еріксіз бұл өсем көріністің суретін қағазға түсіргің келеді.

Өзбекстандық суретшілер Николай Ка-рахан, Орал Таңсықбаев, Рахым Ахмедов, Немат Қозыбаев, Исфандияр Хайдаров, Фа-фур Абдурахманов, Абдували Момыновтар алтын күз суретін өзіне тән етіп көрсеткен.

1. Суретте қай реңдер көбірек берілген?
2. Күзді неліктен алтынға ұқсатады?

Жылы реңдер:

— сары;

— қызылғылт;

— сарғылт;

— қызыл.

Жылы түстер күн және жалын түстерін еске салады. Күз көріністері көбінесе осы реңдерде көрсетіледі.

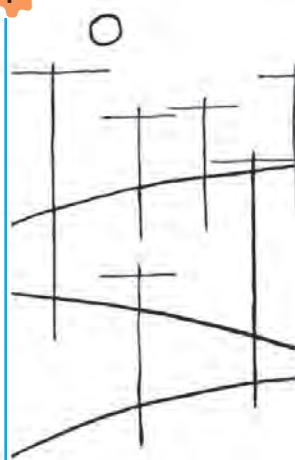

Табиғат көріністі суреттерде
табиғат көріністері көрсетіледі.

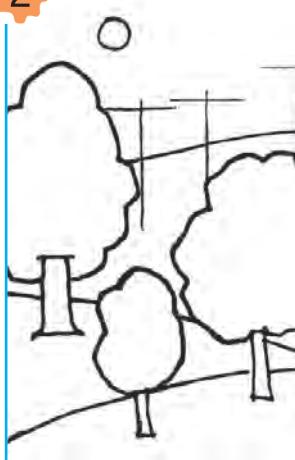

Табиғат көрінісінің суретін сызу басқыштары:

1

2

3

4

«Күз келді» тақырыбына шағын әңгіме құрас-
тыр және соның негізінде өзің ойлағандай
көріністегі суретті сыз.

**Орал
Таңсықбаев**
(1904—1974)

Өзбекстан халық суретшісі О. Таңсықбаев көрініс жанры шебері ретінде өлемге та-нылған. Әйгілі шығармала-ры: «Менің өнім», «Таудағы көктем», «Тауда», «Ангрен ал-қабы», «Биік тау жайлауы» және басқалар.

О. Таңсықбаев. *Тауда күз*

1. Көріністі суреттерде нелер көрсетіледі?
2. Табиғат көріністері көрсетілген тағы қандай шығармаларды білесің?
1. Сыныпта сызған «Күз келді» тақырыбында-ғы суретті соңына жеткіз.
- 2*. Ойындан шығарып «Астық мерекесі» тақырыбында сурет сыз.

П. Тахиров. *Өнеркәсіп көрінісі*

АРАЛЫҚ БАҚЫЛАУ САБАҒЫ

I. Тест сұрақтары:

1. Негізгі реңдер дұрыс көрсетілген жауапты анықта.

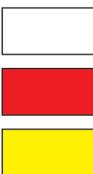
A

Ә

Б

В

2. Қайсы суретте сурет дұрыс орналастырылған?

A

Ә

Б

В

3. Тәмендегі суреттердің қайсысы қолданбалы өнерге жататынын анықта.

A

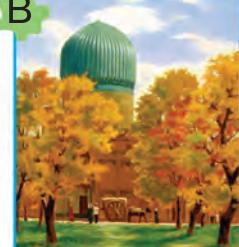
Ә

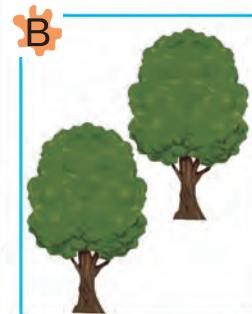
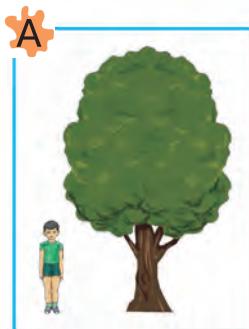
Б

В

4. Қай суретте қатынас дұрыс көрсетілген?

5. Жылы реңдер дұрыс көрсетілген жауапты анықта.

II. Іс жүзіндік тапсырма.

Көрініс суретін акварельмен бояп тапсыру және ол жөнінде қысқаша әнгімелеп беру.

II ТОҚСАН

С. Сүлейменов. Күз

Бұл тоқсанда сен:

- жолақ пішінде нақыштар жасауды;
- күзгі жұмыстар тақырыбында сурет сымуды;
- ертегілер негізінде мұсіндер жасауды;
- ертегі негізінде сурет-иллюстрация сымуды үйренесің.

БАЛЫҚ МУСІНІН ЖАСАУ

1. Балықтар туралы нелерді білесің?
2. Олардың түрлері, пішіндері мен реңдері қандай болады?

Өзбекстанда балықтардың 106 түрі таралған. Балықтардың сазан балық, лақа балық, шортан, ақша, ақ амур, қызыл көз, құмбас, майбалық сияқты түрлерін өзің де көрген шығарсың. Суда тез жүзетін балықтардың денесі созылыңқы, жай жүзетіндердікі жапалағырақ болады. Балықтар бір-бірінен үлкен-кішілігіне қарай да өзгешеленеді.

- 1. Балықтар үшін жүзу қанаттары қандай мәнге ие?
- 2. Балықтар құрлықта жасай ала ма? Неліктен?

Өзің қалаған балықтың мүсінін жаса.

С. Редкин. *Балық натюрморты*

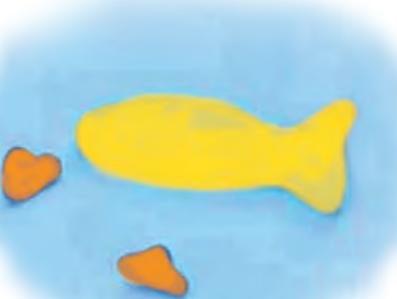
Балық мұсінің жасау басқыштары.

1

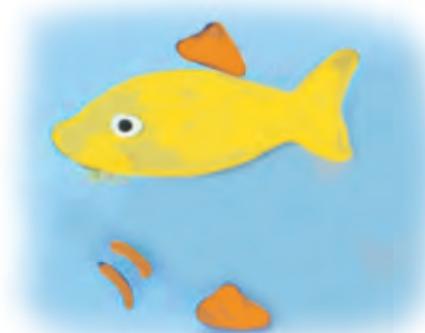
Балық мұсінің бөліктеріне сай бөлектер бөліп алынады.

2

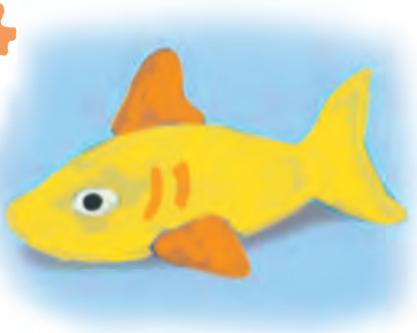
Балық бөліктеріне өндеу жасалады.

3

Балық бөліктері біріктіріледі.

4

Мұсінге соңғы өндеу жасалады.

1. Балық түрлерінен құралған бірнеше мұсіндер жаса.
- 2*. Өзің ұнататын балықтың суретін сым.

«КУЗГІ ЖҰМЫСТАР» ТАҚЫРЫБЫНДА СУРЕТ СЫЗУ

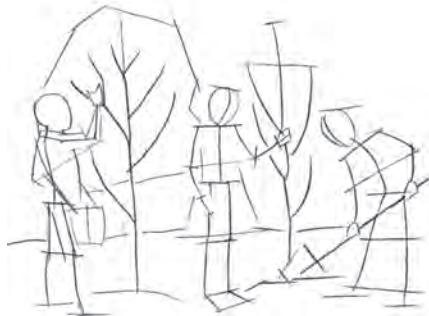
Р. Бенков. *Кұрбы қыздар*

КҮЗ

Өлкемізде күз мезгілі. Бұл мезгілде алма, жүзім, беhe, анар сияқты көптеген жемістер пісіп жетіледі. Далаларда мақталар ашылады. Оларды жинап-теріп алу күзгі жұмыстардың негізін құрайды.

«Күзгі жұмыстар» тақырыбында сурет сызу басқыштары.

Суретті қағазға орналастыру.

Сурет құрылышы анықталады.

Суретті қаламмен аяқтау.

1. Күзде тағы да қандай жұмыстар амалға асырылады?
2. «Мейіржан мерекесі» туралы нелерді білесің?

Суретті
реңмен аяқтау.

«Күзгі жұмыстар» тақырыбында өз бетіңше сурет сыйз.

М. Сайдов. *Жүзім терімі*

1. Сыныпта сызылған «Күзгі жұмыстар» тақырыбындағы суретті соңына жеткіз.
- 2*. Күз тақырыбында өз бетіңше сурет сыйз.

ЖОЛАҚ КӨРІНІСТІ НАҚЫШ ЖАСАУ

Нақыштарды әр адымда кездестіруге болады. Олармен ғимарат, бұйымдар безендіріледі. Нақыштар гүлдер, жапырақтар, жемістер суреті және басқа кескіндер негізінде жасалады. Нақыштардың жолақ, квадрат, төртбұрыш, шеңбер кескіндері бар.

1. Жоғарыда көрсетілген суретте құрылымның ішкі және сыртқы бөлігі немен безендірілген?
2. Нақыштарды қайда кездестіруге болады?

Нақышта көп кездесетін безендіру өрнектері, олардың аталуы.

Нақышкерлікте қолданылатын кескіндер, негізінен, табиғаттан алынады. Сондықтан олардың аталуы да үқсас болады. Тәмендегі суреттерді көріп бұған көз жеткізесің.

жапырақ

жапырақ

үшжапырақ

қалампыр

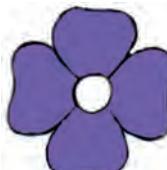
мақта

бофта

бұйра

айгүл

айгүл

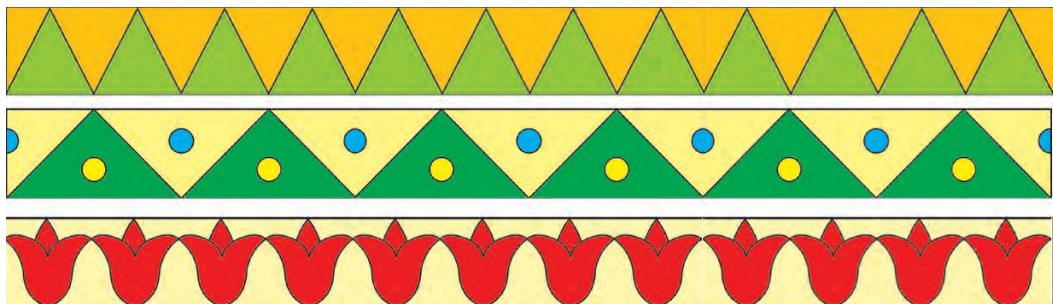
айгүл

қалампыр гүл

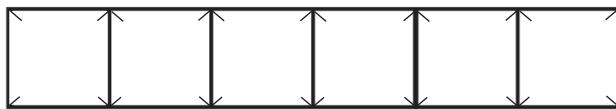
Жолақ көріністі нақыштар.

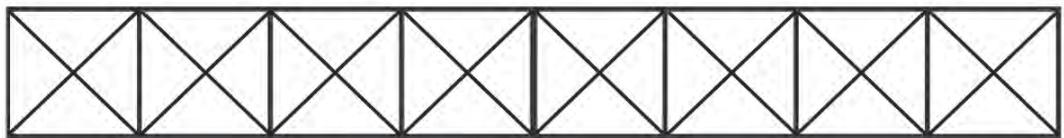
Жоғарыдағы нақыштар жолақ көріністі нақыштарға мысал бола алады. Олардың көрінісі ұзын жолаққа ұқсайды. Сондықтан олар жолақ көріністі нақыштар деп аталады.

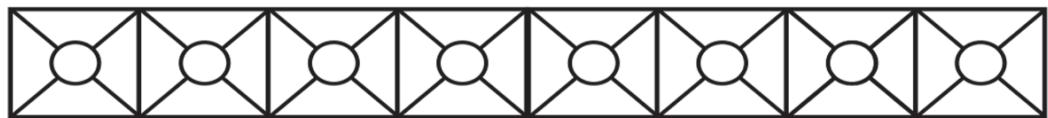
Жолақ көріністі нақыш жасау басқыштары.

Қағаз парағы үшке бөлінеді, нақыш жолы мен торкөздері белгіленеді.

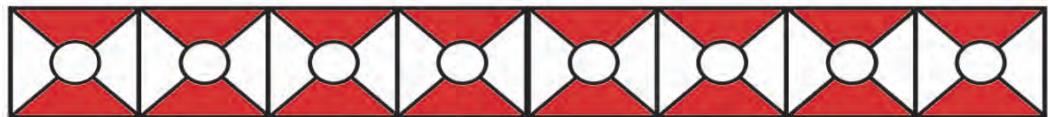
Негізгі нақышттың элементін сыйзу.

Негізгі нақыштың қайта сыйзу.

Нақыштың бояу басқыштары.

1-басқыш.

2-басқыш.

3-басқыш.

1. Нақыштар не мақсатпен сыйылады?
2. Айналадан жолақ көріністі нақышқа мысал тап.

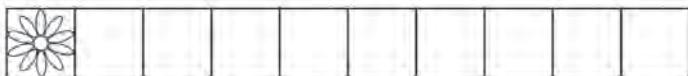
**Ұста Ширин
Мурадов**
(1879 — 1957)

Ұста Ширин Мурадов — сәүлеткер, ганч оймакері, Өзбекстан Ғылым Академиясының құрметті мүшесі, Өзбекстанға еңбегі сіңген өнер қайраткері. Нақыш оймакерлігінде жолақ көріністегі нақыш композициясын көп қолданған. «Ұлы қызметтері үшін» орденімен марапатталған (2001 ж.).

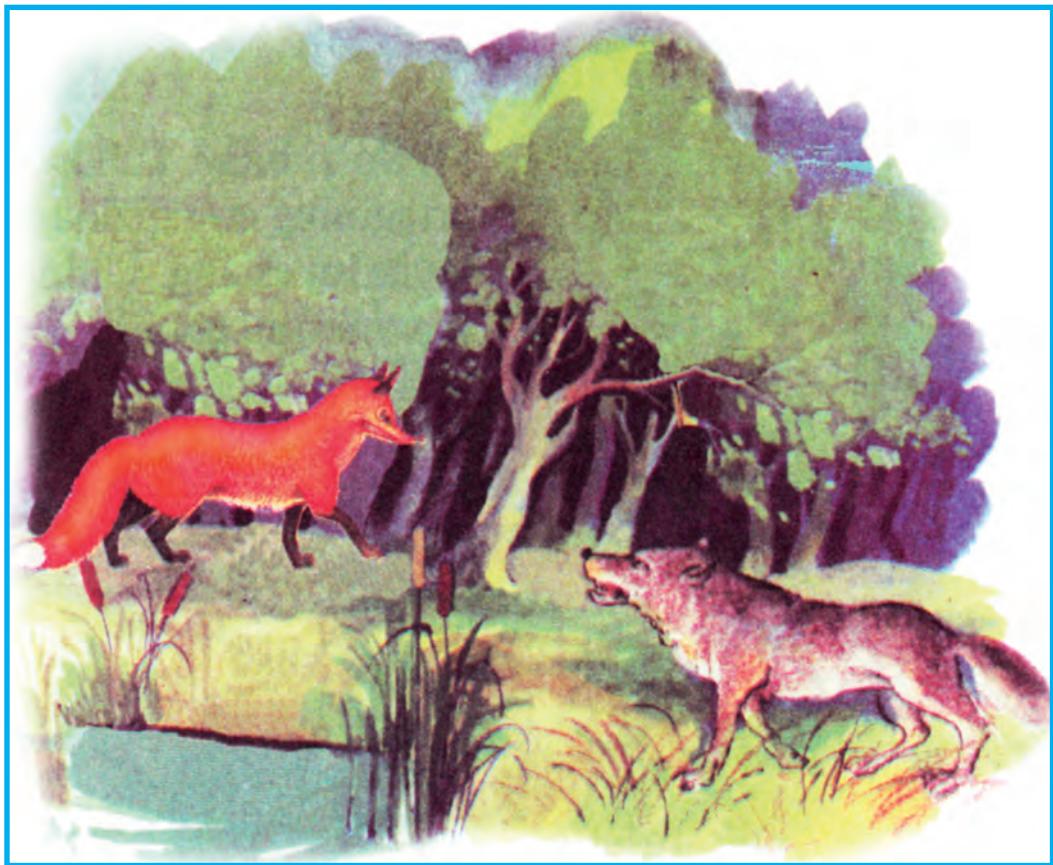
Үлгіге қарап басқаша түзілістегі жолақ нақыш сыз. Онда жапырақтар, гүлдер көрсетілуі мүмкін.

1. Сыныпта сыйылған нақышты боя?
- 2*. Бір бүйімдағы жолақ көріністі нақыштан нұсқа ал.

«ТҮЛКІ МЕН ҚАСҚЫР»
ЕРТЕГІСІ НЕГІЗІНДЕ
МУСІН ЖАСАУ

Түлкі мен қасқыр

Түлкі мен қасқыр қалың дос екен...
Түлкі қасқырды жүзім ұрлауға алып барыпты. Түлкі біраз жүзім жеген соң, екі түйір

жүзімді мұрнына тығып: «Мен жүзімді соншалық көп жегенімнен, тіпті мұрнымнан шығып кетіп жатыр. Сен де тойып же, мұрныңнан шығады», — депті.

Қасқыр қанша көп жүзім жесе де мұрнынан шықпапты. Оның қарны ісіп құлап қалыпты.

Ал тұлқі: «Жүзімге ұры тұсті», – деп айқай салыпты. Мұны естіген бағбан келіп қасқырды таяқпен әбден сабапты. Сол күннен бастап қасқыр тұлкімен бірге ешқайда бармайтын болыпты.

«Қасқыр мен тұлқі» ертегісі кейіпкерлерінің мұсіндерін жаса.

Тұлқі мұсінің жасау басқыштары.

1

Тұлқі мұсінің бөліктеріне сай бөлектер бөліп алынады.

2

Тұлқі бөліктеріне өндөу жасалып, біріктіріледі.

3

Тұлкінің майда бөліктері біріктіріледі.

4

Мұсінге соңғы өндөу жасалады.

Қасқырдың мүсінін жасау басқыштары.

1

Қасқыр мүсінінің бөліктеріне сай бөлектер бөліп алынады.

2

Қасқыр бөліктеріне өңдеу жасалады.

3

Қасқырдың бөліктері біріктіріледі.

4

Мүсінге соңғы өңдеу жасалады.

1. Берілген үлгілерге қарай тұлкі және қасқыр мүсіндерін жаса.
2. Дайын мүсіндерден ертегі мазмұнына сәйкестендіріп композиция тұз.
- 3*. Ертегінің басқа оқиғасы негізінде композиция жаса.

«ШЫРША МЕРЕКЕСІ» ТАҚЫРЫБЫНДА СУРЕТ СЫЗУ

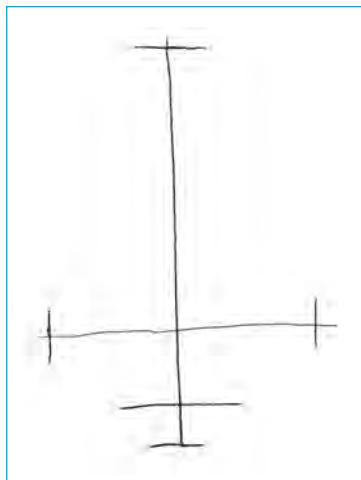
Жаңа жыл дүниенің көптеген мемлекеттерінде зор шаттықпен қарсы алынады. Безендірілген шырша, Аяз Ата мен Ақша қар Жаңа жыл мерекесінің рәміздері болып саналады. Өз ойларың негізінде берілген тақырып бойынша өз бетіңше сурет сыз.

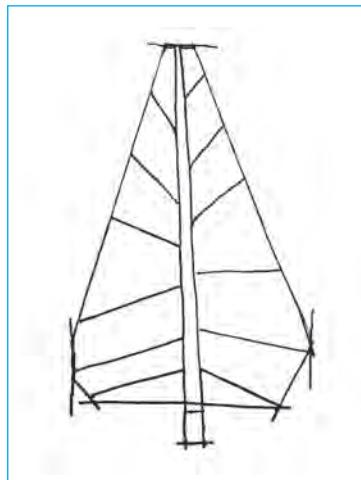
1. Суретте қандай көрініс және нелер бейнеленген?
2. Шырша қалай безендірілген?

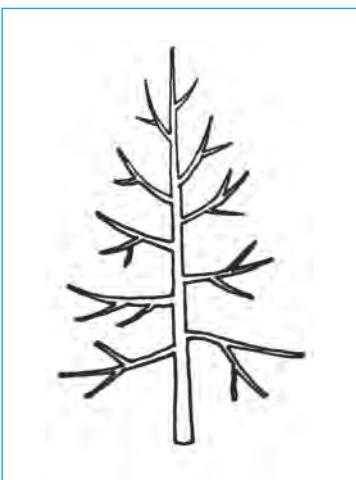
Шырша суретін сызу басқыштары.

Суретті қағазға
орналастыру.

Суретке алғашқы
өңдеу жасау.

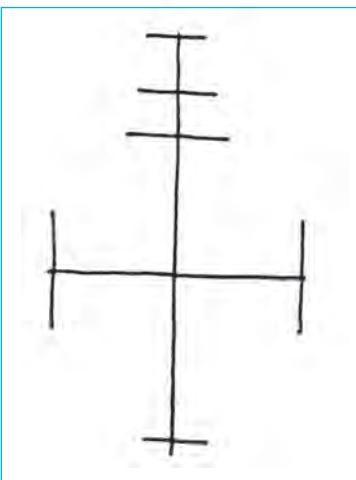
Суретті қаламмен
аяқтау.

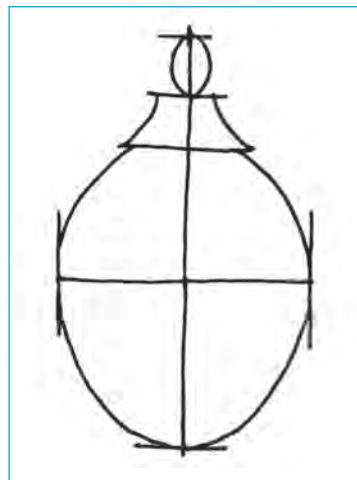
Суретті реңмен
өңдеу.

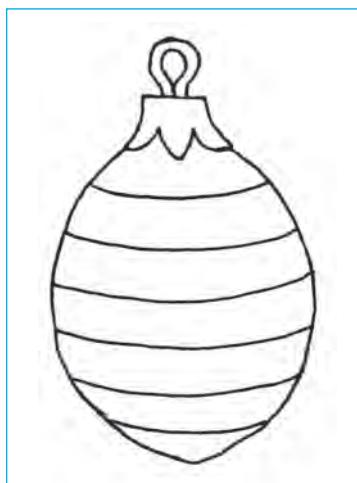
Шырша ойыншығының суретін сызу басқыштары.

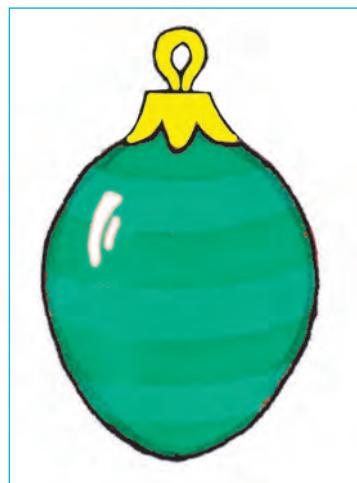
Суретті қағазға орналастыру.

Суретке алғашқы өндөу жасау.

Суретті қаламмен аяқтау.

Суретті реңмен өндөу.

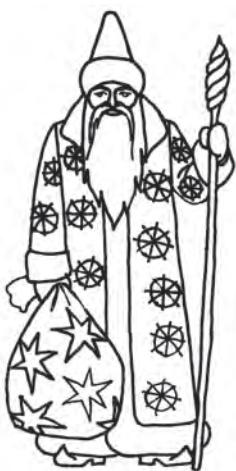
Аяз ата суретін сызу басқыштары.

Суретті қағазға
орналастыру.

Суретке алғашқы
өңдеу жасау.

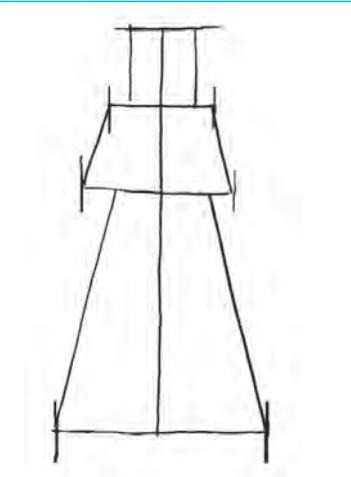
Суретті қаламмен
аяқтау.

Суретті реңмен
өңдеу.

Ақша қардың суретін сызу басқыштары:

Суретті қағазға
орналастыру.

Суретке алғашқы
өңдеу жасау.

Суретті қаламмен
аяқтау.

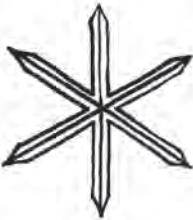
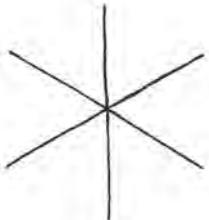
Суретті реңмен
өңдеу.

Жоғарыда берілген басқыштар бойынша су-
рет сым.

Қар түйіршігінің суретін сызу басқыштары:

Төмендегі суреттерді орналастыруда қандай қателік жіберілген? Өлшемдер дұрыс алғынған ба?

Сыныпта сыйылған «Жаңа жыл» тақырыбындағы композицияны соңына жеткіз.

АРАЛЫҚ БАҚЫЛАУ САБАҒЫ

I. Тест сұрақтары:

1. Төмендегі нақыштардан қайсысы квадрат кескінде?

А

Ә

Б

В

2. Қай ертегі кейіпкерлері жаман құлышқа ие?

А

Ә

Б

В

3. Қай суретте композиция бейнеленген?

А

Ә

Б

В

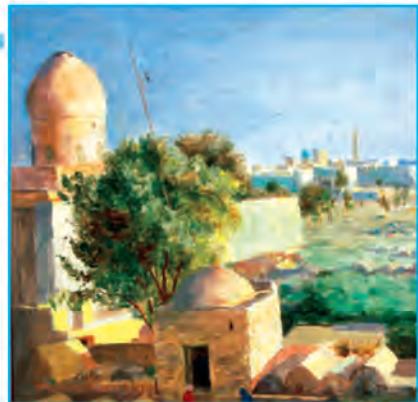

4. Төмөндегілерден қайсысы кескіндеңе түйн-
дысы болып саналады?

А

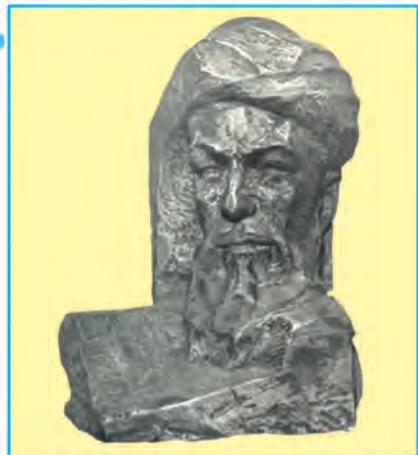
Ә

Б

В

II. Іс жүзіндік тапсырма.

Күзгі жұмыстар тақырыбындағы суреттерден пай-
даланып, күзгі жемістерді ермексаздан жасап,
дастарқанға қой.

III ТОҚСАН

С. Сүлейменов. Қыстың басталуы

Бұл тоқсанда сен:

- қыс мезгіліндегі табиғат көріністерінің суретін сыйуды;
- суық реңдермен танысып, олардың қолданылуын;
- жануарлар мұсіндерін жасауды;
- тақырыптар негізінде құттықтаулар сыйуды үйренесің.

«ҚЫС КӨРІНІСІ» ТАҚЫРЫБЫНДА СУРЕТ СЫЗУ

С. Сүлейменов. Қыс

Қыс — өте ғажайып мезгіл. Барлық жер аптақ қар жамылған. Күн әлсіз алтын сөулесін шашып тұрады. Күндер сұық. Ағаштар үйқыға кеткен. Қарғалар жеуге қорек іздеумен әуре.

1. Жоғарыдағы суретте нелер көрсетілген?
2. Суретші қыс мезгілін бейнелеуде көбірек қайсы реңдерді қолданған?

Суық реңдер:

- қою көк;
- көк;
- күлгін;
- көгілдір;
- жасыл.

Суық реңдер мұз, су, аспан реңдерін еске салады. Бұл реңдерден көбінше қыс мезгілін көрсетуде пайдаланылады.

Тәмендеғі суретте қай суық түстер қолданылғанын анықтап айт?

Х. Розметов. Қыс

«Қыс көрінісі» тақырыбында сурет сыз. Мұнда қар, қысқы ойындар, Аяз Ата көріністерін пайдалануыңа болады.

1. Суық рендерге қай түстер жатады? Неліктен олар бұлай аталады?
2. Кемпірқосақта қандай суық рендер бар?

1. Сыныпта бастаған «Қыс көрінісі» суретін соңына жеткіз.
- 2*. Сыныпта бастаған «Қыс көрінісі» суреті негізінде әңгіме жаз.

Екі үқсас Аяз атаның суретін тап.

ЖҮК МАШИНАСЫ СУРЕТИН СЫЗУ

Бірінші сыныпта жеңіл машиналарды сыйуды үйреніп алған едің. Ал енді жүк автомашиналарын сыйуды үйренесің.

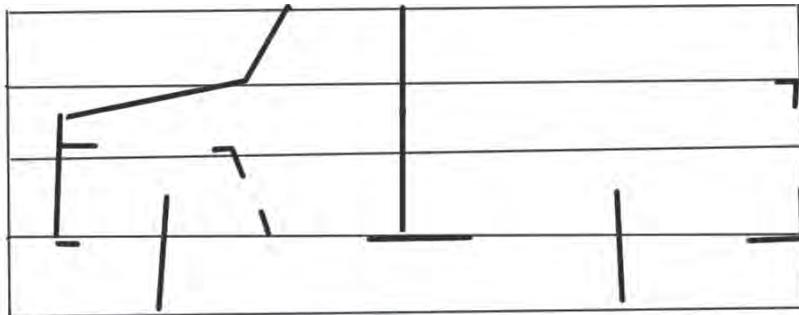
Жүк автомашиналары түрліше үлкендікте болады. Қала және қыстақтарда пайдаланылатын жүк машиналары кішірек көлемде болса, қалаларааралық ұзак жолға қатынайтын автомашиналар үлкенірек болады.

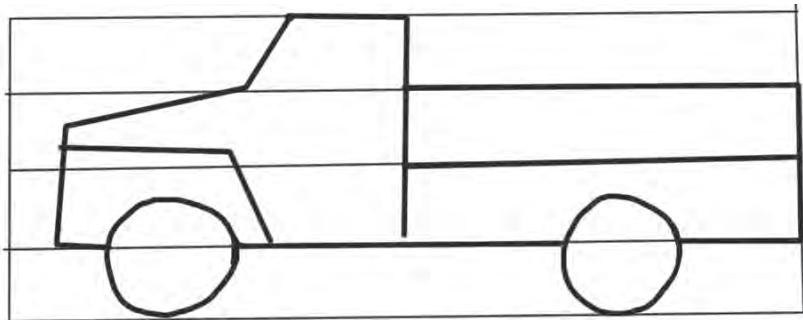
1. Қандай жүк машиналарды көргенсің?
2. Олар қандай бөлшектерден құралады?

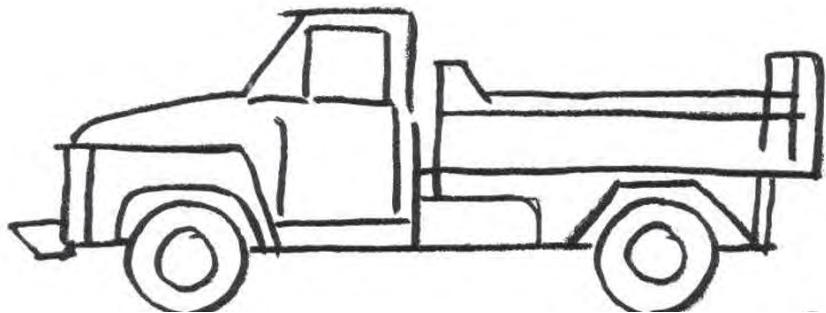
Жүк машинасының суретін сызу басқыштары.

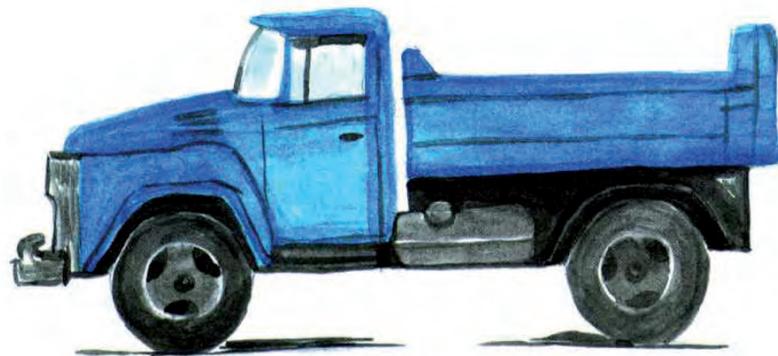
Суретті қағазға орналастыру.

Қаламмен алғашқы өндөу жасау.

Суретті қаламмен аяқтау.

Суретті реңмен өндеу.

Берілген суреттер мен үлгілерге қарай автомашина суретін сыз.

1. Автомашиналар негізінен қандай реңдерде боялады?
2. Оларды сипаттағанда нелерге мән беру керек?

1. Кез келген автомашина суретін сыз.
- 2*. Ермексаздан автомашина жаса.

ҚҰС СУРЕТИН СЫЗУ

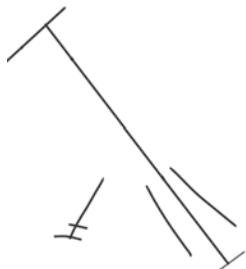
Сен, әрине, құстарды көргенсің. Ал олардың елімізде кездеспейтінін теледидарда немесе хайуанаттар бағында тамаша еткенсің.

- 1. Жоғарыдағы суретте нелер көрсетілген?
- 2. Суреттер саған үнады ма? Не үшін?

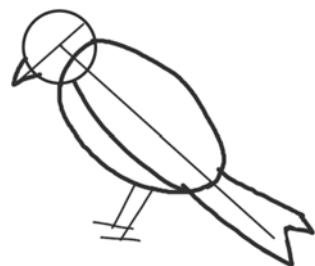

Құс суретін сызу басқыштары.

Суретті қағазға
орналастыру.

Суретке алғашқы
өңдеу жасау.

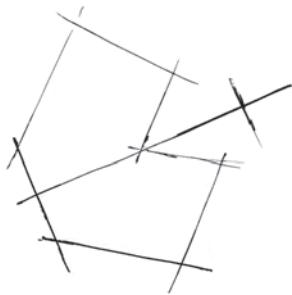
Суретті қаламмен
аяқтау.

Суретті реңмен
аяқтау.

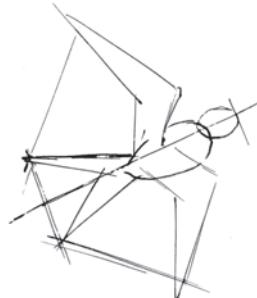

Ұшып бара жатқан қарлығаш суретін сыйзу басқыштары.

Суретті қағазға
орналастыру.

Суретке алғашқы
өңдеу жасау.

Суретті қаламмен
аяқтау.

Суретті реңмен
аяқтау.

«Қанатты достар» тақырыбында қалаған суретті сыз. Онда құстардың пішінін, реңін, бір-біріне қатысты үлкен-кішілігін, олар негізінен көктем мезгілінде ағаштардың бұтақтарына үя салатынын есте сақта.

1. Сыныпта сызған құстар суретін соңына жеткіз?
- 2*. «Қанатты достар» тақырыбында сурет сыз?

АТ (ТҮЙЕ, МЫСЫҚ, ПІЛ СИЯҚТЫ ЖАНУАРЛАР) МУСІНІН ЖАСАУ

Табиғатта көптеген жануарлар кездеседі. Олар жабайы және үй жануарлары болып бөлінуін өте жақсы білесің. Бұдан тыс, жануарлар түзілісіне, реңіне және түріне қарай да өзгешеленеді. Әрбір адамның өзі үнатқан жануары болады.

Ат мұсінін жасау басқыштары:

1

Мұсін бөліктері үшін бөліктер бөліп алынады.

2

Негіз бөлігі қырқып, аяқтар жасалынады.

3

Бас бөлігі дene бөлігіне біріктіріледі.

4

Аттың жалы, құйрығы, құлақтары жабыстырылып, соңғы өндөу жасалынады.

Түйе мұсінің жасау басқыштары.

1

Лай немесе ермексаздан түйе мұсінің бөліктеріне сай бөлектер бөліп алынады.

2

Мұсіннің негізгі бөлігі мұсіншілік пышағымен қырқып, аяқтар жасалады.

3

Мұсіннің бас бөлігі, өркештері мене бөлігіне біріктіріледі.

4

Мұсінге соңғы өндөу жасалады.

Өзің ұнатқан жануардың мұсінің жаса.

Жануарлар мүсінің жасауда табиғаттағы жануарларға қара және үлгіде көрсетілген әдістерден пайдалан.

1

Піл мүсінің бөліктеріне сай бөліктер бөліп алынады.

2

Піл бөліктеріне өңдеу жасалып, біріктіріледі.

3

Пілдің майда бөліктері біріктіріледі.

4

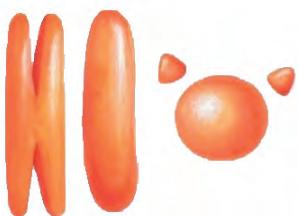

Мүсінге соңғы өңдеу жасалады.

Мысық мүсінін жасау басқыштары.

1

Лай немесе ермексаздан мысық мүсіні бөліктеріне сай бөліктер бөліп алынады.

2

Мүсіннің негізгі бөлігі мүсіншілік пышағымен қырқып, аяқтар жасалады.

3

Мүсіннің бас бөлігі, құйрығы дене бөлігіне біріктіріледі.

4

Мүсінге соңғы өңдеу жасалады.

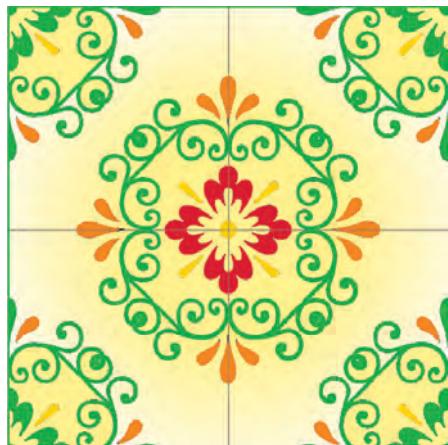
- Саған қай жануар ұнайды? Не үшін?
- Оның түзілісі мен реңін айттып бер.

Жасалған мүсіндерден құралған композиция түз.

НАҚЫШ ҮЛГІЛЕРІНЕН НҰСҚА КӨШІРУ

1. Суреттердегі нақыштарды қай жерлерде кездестіруге болады?
2. Оларда реңдер қалай таңдалады?

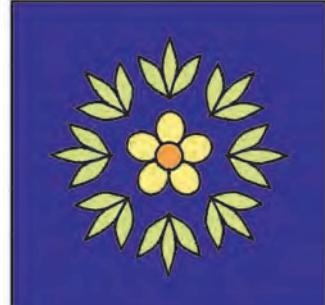
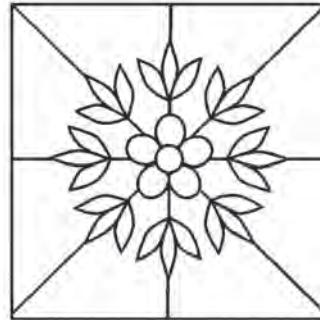
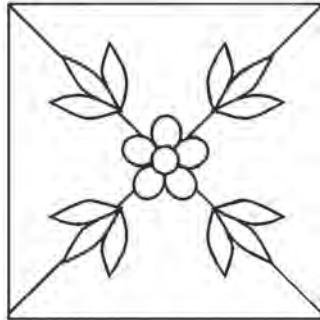
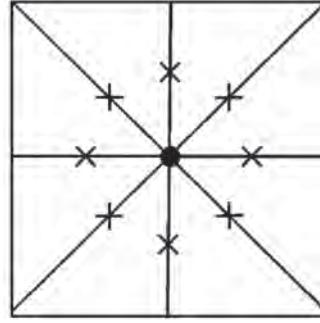
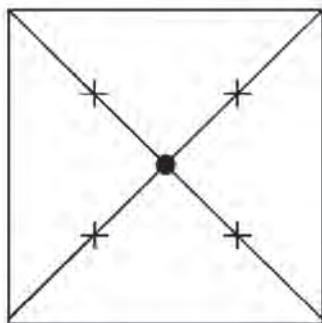
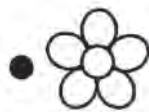
Сюзаналарда квадрат нақыштардың қолданылуы.

1. Суреттегі сюзанада безендіру ретінде қандай пішіндегі суреттерден пайдаланылған?
2. Онда қай реңдерден пайдаланылған?
3. Сюзаналарда тағы да қандай нақыш түрлері қолданылады?

Нақышта өрнек гүлдерді орналастыру басқыштары.

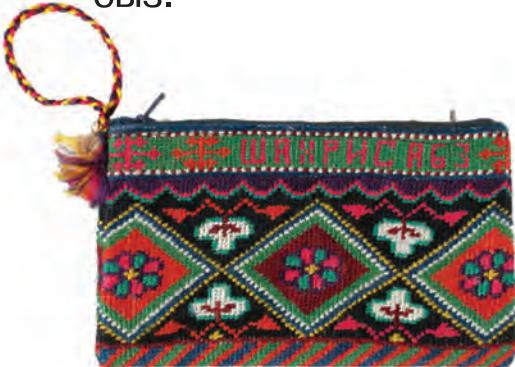

1. Безендіру гүлі ашық түсте болса, нақыштың негізі қою түсте болады.
2. Безендіру гүлі қою түсте болса, нақыштың негізі ашық түсте болады.

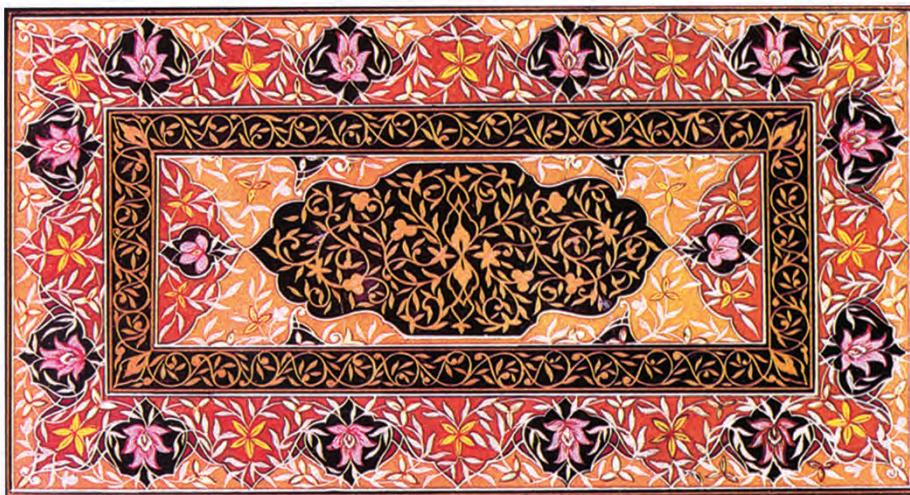
47-бетте берілген гүлді өрнектердің бірін немесе бірнешеуін таңдап, квадрат нақышсыз.

1. Тақияда қандай гүлді өрнектер көрсетілген?
2. Нақыш гүлдерді бояғанда нелерге мән беру керек?
3. Гүлді нақыштармен көбінше нелер безендіріледі?

Суреттерде берілген нақыштардан қайсысы квадрат нақыш екенін айтып бер.

1. Сыныпта сыйған нақышты соңына жеткіз.
- 2*. Үйіндегі кілемнен үлгі алып, кілем суретін сыз.

ДӨҢГЕЛЕК ПІШІНДЕГІ НАҚЫШ КОМПОЗИЦИЯСЫН СЫЗУ

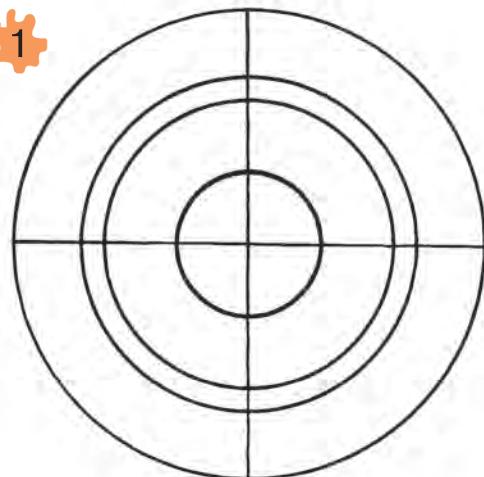

1. Нақыштар қандай пішіндерде болады?
2. Дөңгелек пішіндегі нақыштарды қай жерлерде кездестіруге болады?

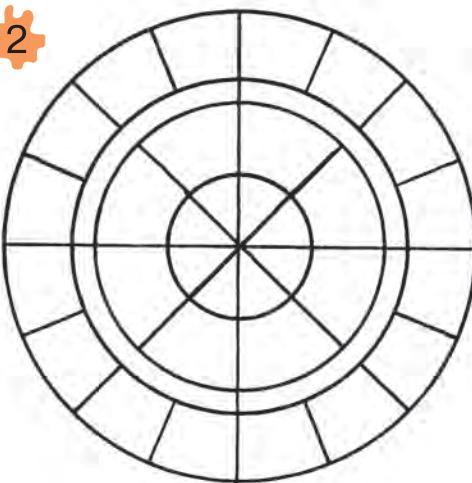

Дөңгелек нақыштарды сызу басқыштары.

1

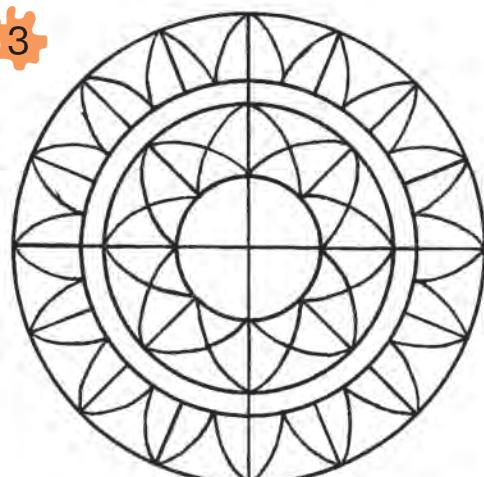

2

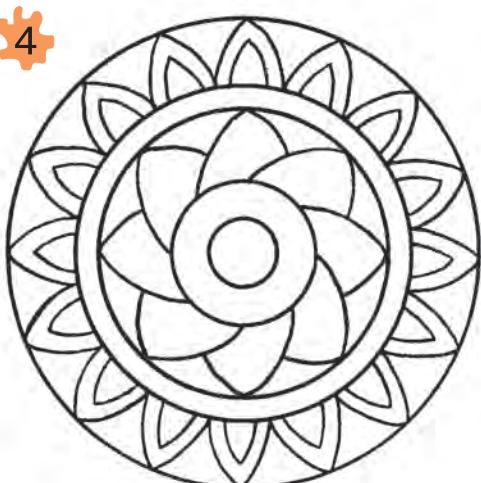

Сызбасы алынады.

3

4

Безендіру гүлдері сыйылады.

Дәңгелек пішіндегі нақыш композициясын сыз.

1. Нақыштарда қандай реңдерден көбірек пайдаланылады?
2. Дәңгелек пішіндегі нақыштар саған үнай ма? Не үшін?

1. Дәңгелек пішінде сзылып жатқан суретті соңына жеткіз және боя.
2. Өзің қалаған нақыш гүлдерінен құралған дәңгелек пішіндегі нақыш жаса.

8 НАУРЫЗ МЕРЕКЕСІНЕ ҚҰТТЫҚТАУ ЭСКИЗІН СЫЗУ

наурыз

8 наурыз — Халықаралық әйел-қыздар мерекесі. Бұл күнді жер жүзіндегі көптеген мемлекет халықтары мерекелейді.

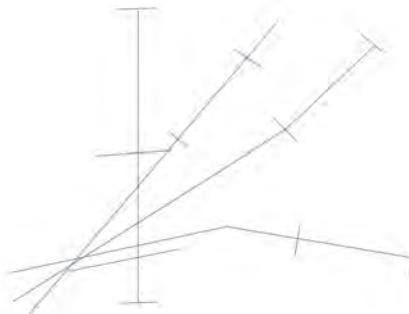
Өзбекстанда да 8 наурыз күні демалыс күні деп белгілеп қойылған. Бұл күні әжелерге, аналарға құрмет көрсетіліп, олар ардақталады.

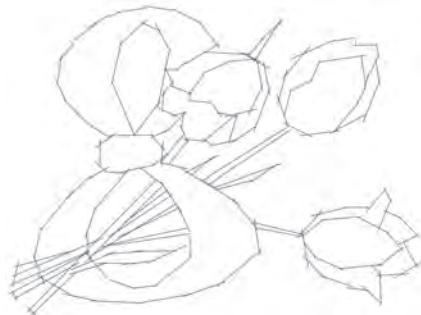
1. 8 наурыз күні кімдерді құттықтайсың?
2. Қыз бала болсаң сені кімдер құттықтаған?

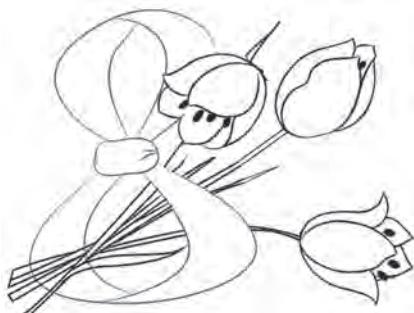
Құттықтау әскізін жасау басқыштары.

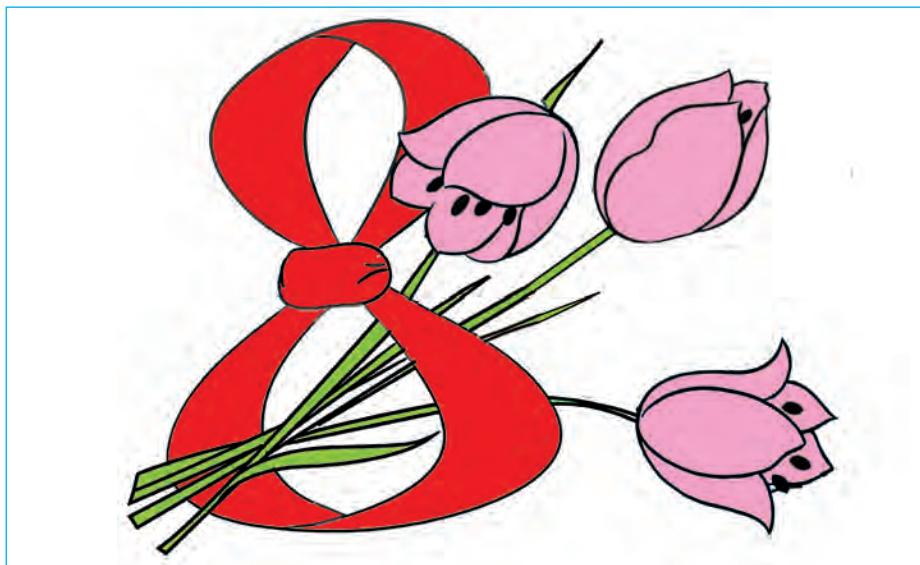
Суретті қағазға орналастыру.

Суретке алғашқы өңдеу жасау.

Суретті қаламмен аяқтау.

Суретті реңмен аяқтау.

Берілген құттықтаулар бойынша құттықтау сыз.

1. 8 наурызға арналған құттықтауда нелерді көрсете мүмкін?
2. Қандай реңдерден көбірек пайдаланған жөн?

1. «8 наурыз мерекесімен» құттықтауын акварельмен боя.
2. «8 наурыз» деп аталған әр түрлі құттықтау эскизін сым.

«НАУРЫЗ – КӨКТЕМ МЕРЕКЕСІ» ТАҚЫРЫБЫНДА СУРЕТ СЫЗУ

Наурыз елімізде тәуелсіздікке ие болған соң қайта атап өтіле бастады. Наурыз — көктем, жаңару мерекесі. Сондықтан Наурыз елімізде үлкен шаттықпен қарсы алынады. Наурыз келісімен қала мен қыстақтарымыздың табиғаты көркемденеді.

Қыр мен дала жап-жасыл түске енеді, алуан түрлі ғұлдерге толады.

Г. Чемухин. Өзбек жері

Әжелеріміз сүмелек, халым сияқты ұлттық тағамдар өзірлейді. Балалардың да көктемде сүйіп ойнайтын машиқтары көбейеді.

1. Наурыз қандай мереке? Ол жөнінде айтып бер.
2. Жоғарыдағы суретте кімдер және нелер бейнеленген?

«Наурыз — көктем мерекесі» тақырыбында сурет сыз. Бұған композиция белгілерін дұрыс орналастыруға, перспективаға, нәрселер реңдерінің дұрыс таңдалуына баса назар аудар.

«Наурыз — көктем мерекесі» тақырыбындағы сурет бейнелеу өнерінің тұрмыстық жанрына жатады.

Адамдар тіршілігіндегі оқиғалардың суретін сызу бейнелеу өнерінің **тұрмыстық жанры** деп аталады.

1. Суреттегі көріністі сипаттап бер.
2. Сен мерекені қалай елестетесің?

1. Бейнелеу өнерінің тұрмыстық жанрында қандай болмыстар бейнеленеді?

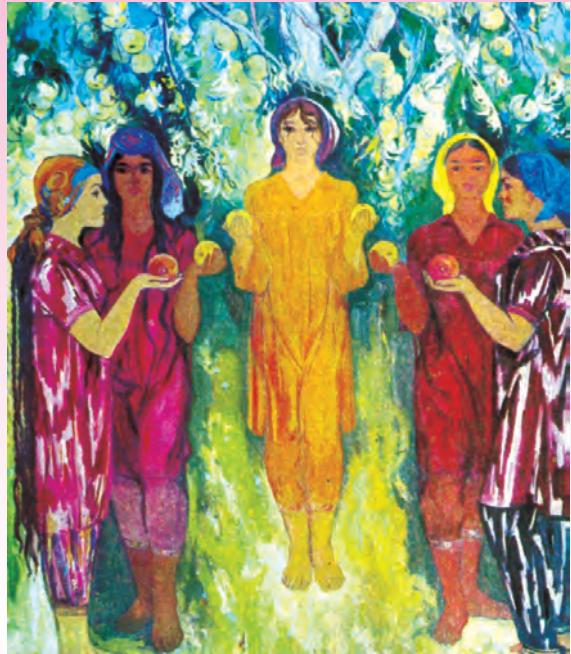
2. Көктем көрінісінде қайсы реңдер көбірек қолданылады?

«Наурыз — көктем мерекесі» тақырыбындағы суретті сызуды соңына жеткіз.

Рузи Чарыев
(1931—2004)

*Р. Чарыев. Құмқорған
алмалары*

Рузи Чарыев—Өзбекстан Көркемөнер академиясының академигі, Өзбекстан халық суретшісі. Ол портрет, тарихи және түрмистық жанрларда шығармашылық еткен. Суретшінің түрмистық жанрдағы «Сұхбат», «Хұмсан кеші», «Най. Шопан бала» және басқа шығармалары танымалды.

«МЕНИҢ МЕКТЕБІМ» ТАҚЫРЫБЫНДА СУРЕТ СЫЗУ

Біздің мемлекетімізде оқушылардың жақсы оқуы үшін барлық жағдай жасалған.

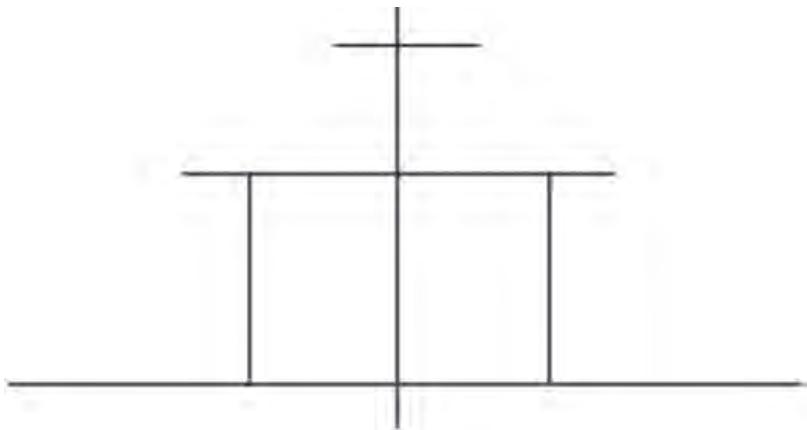
1. Суретте нелерді көріп тұрсың?
2. Суреттегі мектептің түзілісі, кескіні қандай?

Фимарат суретін қаламмен сызу басқыштары.

1

Суретті қағазға орналастыру.

2

Суретке алғашқы өңдеу жасау.

3

Суретті қаламмен аяқтау.

4

Суретті реңмен қорытынды өндеу.

Мектеп ауласына шығып, оған бақылау жаса. Сыныпта қара қаламмен «Біздің мектеп» тақырыбында сурет сыз.

1. Мектеп суретін салғанда негізінен нелерге мән берілу керек?
2. Қара қалам көмегінде қою түстерді қалай жасауға болады?

1. Сыныпта сызған «Біздің мектеп» суретін қаламмен аяқта.
- 2*. «Біздің махалла» тақырыбында сурет сыз.

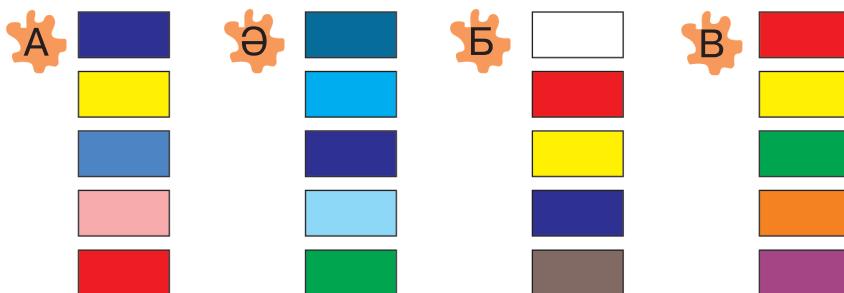
АРАЛЫҚ БАҚЫЛАУ САБАҒЫ

I. Тест сұрақтары:

1. Төртбұрыш пішініндегі нақыш келтірілген суретті анықта:

2. Суық реңдер дұрыс көрсетілген қатарды анықта:

3. Мүсін жасау басқыштарын дұрыс кезектілікте орналастыр.

A

Ә

Б

В

4. Қай қатарда жолақ көріністегі нақыш бейнеленген?

A

Ә

Б

В

II. Тапсырма.

Өзің сыйған «Наурыз — көктем мерекесі» суреті жөнінде әңгімелеп бер.

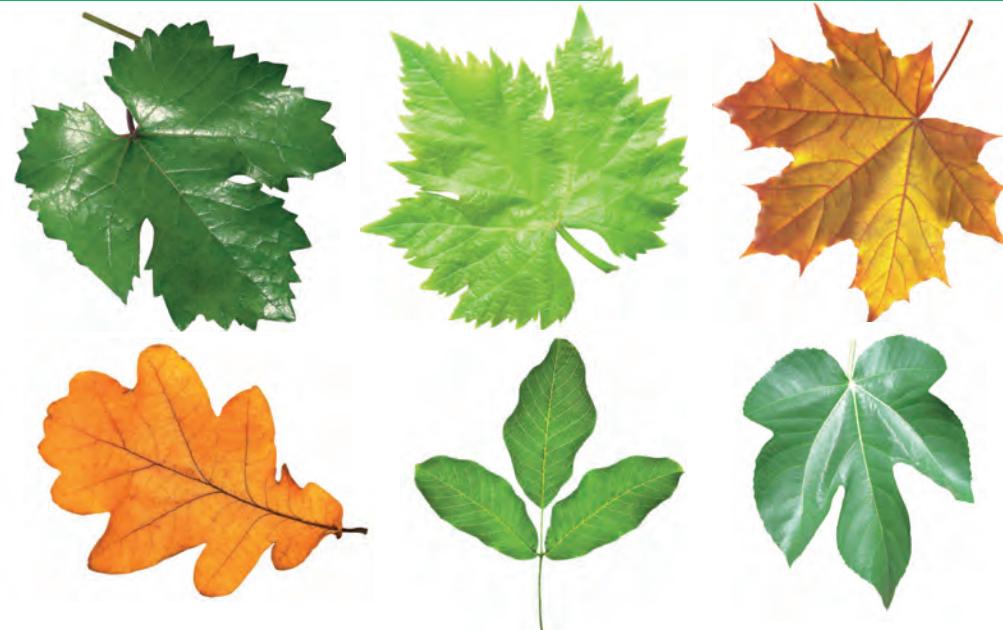
IV ТОҚСАН

Бұл тоқсанда сен:

- мұсін жасау дағдынды одан әрі жетілдіре түсесің;
- ертегі негізіндегі мұсіндерден құралған композициялар жасайсың;
- тақырып бойынша кескіндеме жасауды жалғастырасың;
- көктем мезгіліндегі табиғат көрінісінің суретін сымбазысың.

АГАШ ЖАПЫРАФЫ СУРЕТИН СЫЗУ

1-сыныпта қарапайым түзілістегі ағаш жапырақтарын сыйуды үйренген едің. Енді күрделі түзілістегі жапырақтардың суретін сыйуды үйренесің. Мұндай жапырақтарға жүзім, шынар, әнжір, жаңғақ сияқты ағаш жапырақтары мысал бола алады.

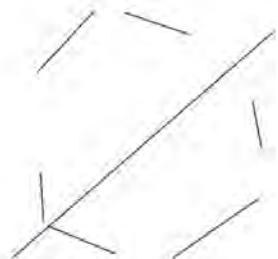

Берілген ағаш жапырақтарының түзілісі, пішіні және бір-бірінен қандай айырмашылығы бар екендігіне көнjl бөл.

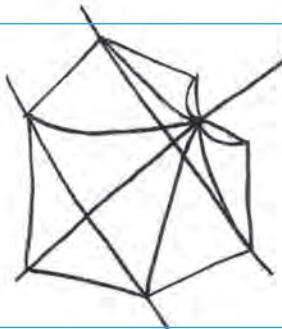
Шынар ағашы жапырағының суретін сыйзу басқыштары.

1

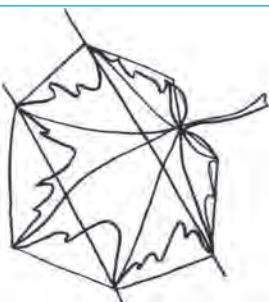
Суретті қағазға орналастыру.

2

Суретке алғашқы өндеу жасау.

3

Суретті қаламмен аяқтау.

4

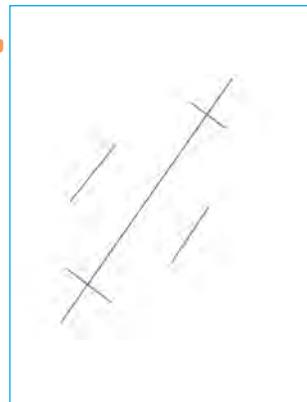

Суретті реңмен аяқтау.

Емен ағашы жапырағының суретін сызу басқыштары.

1

Суретті қағазға орналастыру.

2

Суретке алғашқы өндөу жасау.

3

Суретті қаламмен аяқтау.

4

Суретті реңмен аяқтау.

Сен бұл суреттерден пайдаланып, өзің қалаған жапырақтың суретін сыз

Өзің үнатқан жапырақ суретін боя.

«ШАЛҚАН» ЕРТЕГІСІ НЕГІЗІНДЕ МУСІН ЖАСАУ

Бір бар екен, бір жоқ екен, бұрынғы өткен заманда диқан ата бар екен. Бір күні ата шалқан егіпті.

Шалқан үлкен болып, өсіп жетіліпті.

Ата шалқанды тартып алмақшы болыпты. Тарта-тарта, жерден тартып шығара алмапты. Сонда ата көмекке әжені ша-

қырыпты. Әже атаны, ата шалқанды тартыпты-тартыпты, бірақ шалқан орнынан қозғалмапты. Әжесі немересін көмекке шақырыпты, немересі күшікті, күшік мысықты, ал мысық тышқанды шақырыпты.

Тышқан мысықты, мысық күшікті, күшік немерені, немере әжені, әже атаны, ата шалқанды тартып-тартып, ақыры шығарыпты.

«Шалқан» ертегісі кейіпкерлерінің мұсіндерін өрмексаздан 6—7 оқушы бірге жасаңдар. Оларды жасағанда әр түрлі тәсілдерден пайдаланыңдар.

Жасалған мұсіндерді ертегі мазмұнына қарай әр түрлі орналастыруға болады.

Мәселен, тек шалқан мен атаны орналастырсақ, ертегінің бір көрінісі пайда болады.

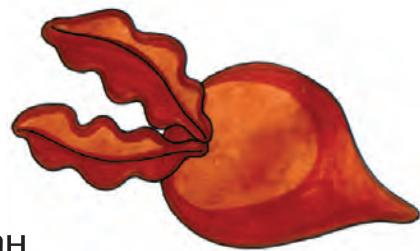
Ал басқашалау орналастырсақ, ертегінің басқа композициясын жасаймыз.

«Шалқан» ертегісі кейіпкерлерінің мұсіндерін жеке-жеке бөлектерден жасау:

Шалқан.

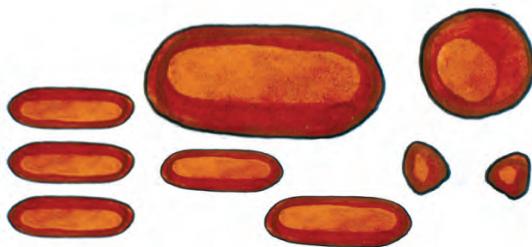
Қыз.

Кемпір.

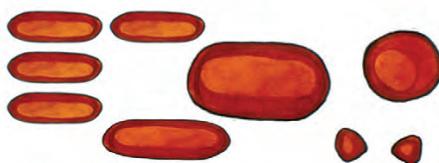
Шал.

Күшік.

Мысық.

Тышқан.

1. Композиция деген не?
2. «Күш — бірліктө» мақалын «Шалқан» ертегісі негізінде түсіндіріп бер.

1. Өзің ұнатқан ертегі кейіпкерлерінің мұсіндерінен пайдаланып, ертегі мазмұнына сай басқа композиция жаса.
- 2*. «Мен ұнатқан ертегі» кейіпкерлері мұсіндерін жаса.

ТҮЙЕ СУРЕТИН СЫЗУ

Шығыс халықтары көне заманда Ұлы жібек жолы арқылы түйелер керуенінде шөлдерден өтіп, адамдар тіршілігі үшін қажет болған өнімдерді алыс өлкелерден жұртыймызға алып келген. Сондықтан «керуен» дегендеге көз алдымызға түйелер келеді.

Б. Хажиматов. *Керуен*

1. Керуен жайында нелерді білесің?
2. Суретте қандай көрініс және нелер бейнеленген?
3. Бұл сурет бейнелеу өнерінің қай түріне жатады?

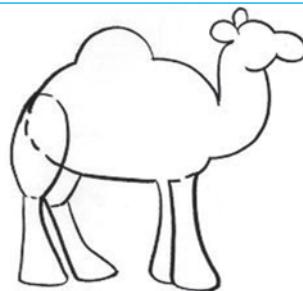
Түйе суретін сызу басқыштары.

1

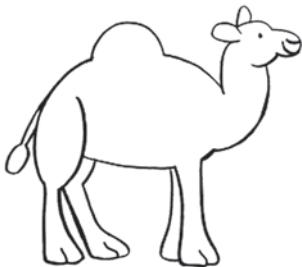
Суретті қағазға
орналастыру.

2

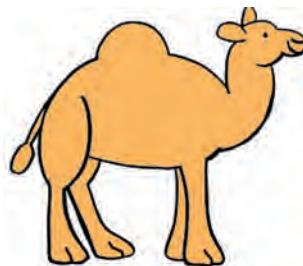
Сурет өлшемдерін
белгілеу.

3

Суретті қаламмен
аяқтау.

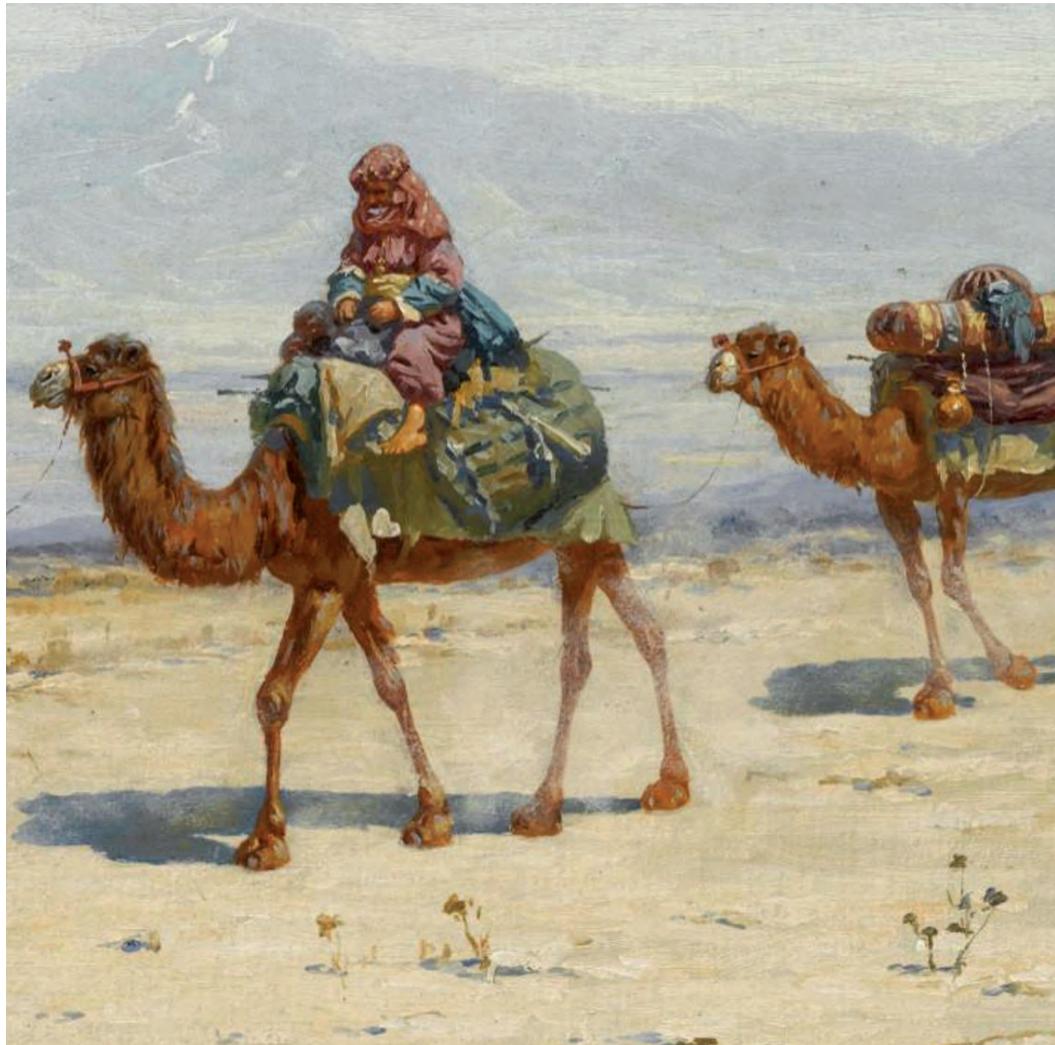
4

Суретті реңмен
аяқтау.

Берілген суреттерден пайдалана отырып, түйе суретін сыйз.

К. Зоммер. *Шығыс саяхатшылары*

1. Түйелердің көрінісі қандай болады?
2. Олардың түрлерін білесің бе?

Төмендегі суреттерді сызғанда қандай қателік жіберілген?

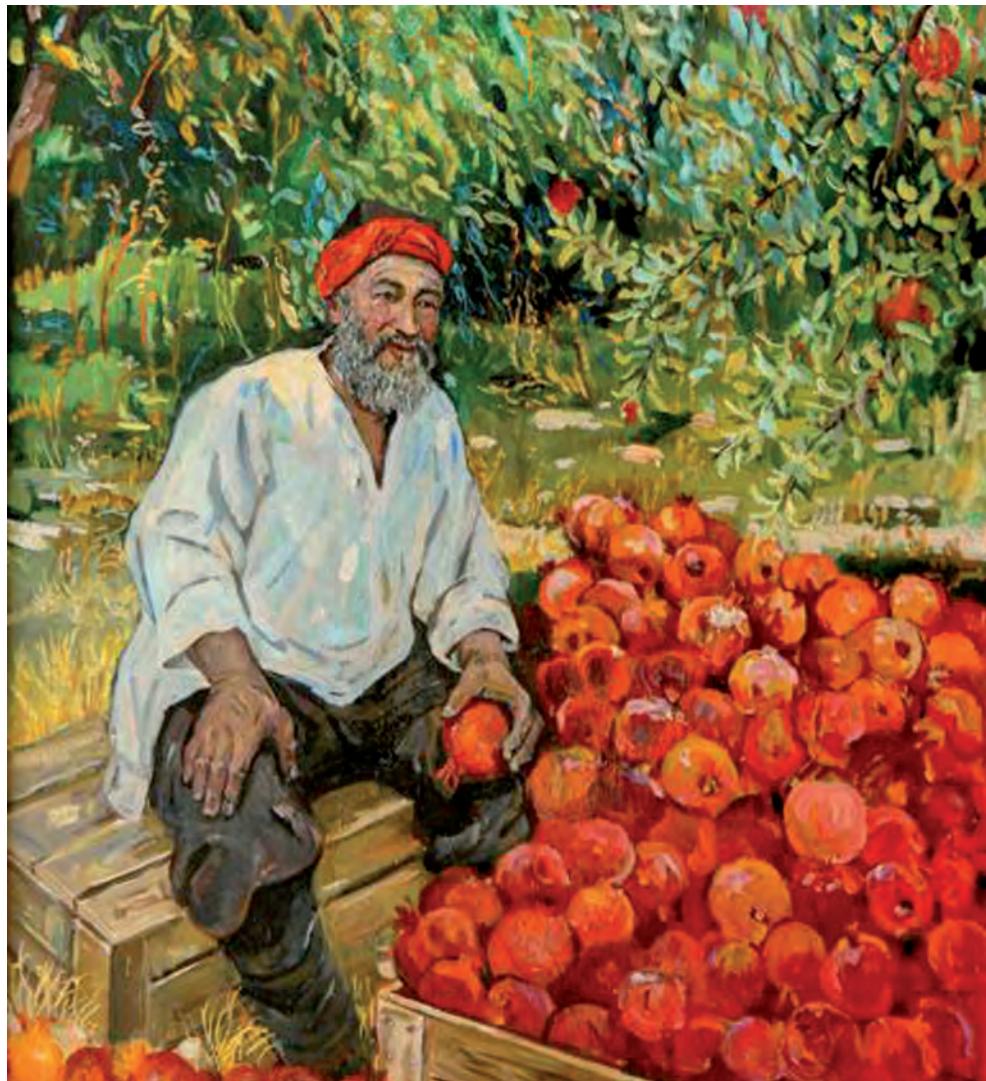

1. Түйе суретін боя.

2*. Екі өркешті түйе суретін сыз.

«БАҚТАҒЫ ЖҰМЫСТАР» ТАҚЫРЫБЫНДА СУРЕТ СЫЗУ

Р. Ахмедов. *Бақта*

8 – Бейнелеу өнері

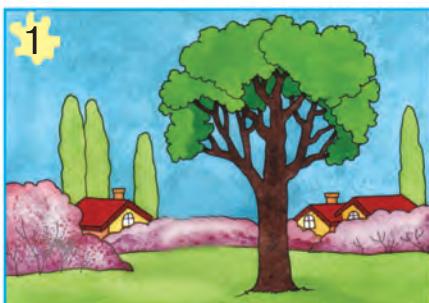

1. Фотосуреттерде қай мезгілдер бейнеленген?
2. Мезгілдің өзгеруімен реңдердің де өзгеруіне түсінік бер.

Х. Рахманов. Жаз шаттығы

Төмендегі суреттерге баса назар аударып бақыла және оларға жеке-жеке шолу жаса. Одан соң бұл суреттерді бір-бірімен салыстыр. Оларда реңдерден мезгілдерді суреттейтін құрал ретінде пайдаланылған. Сен де сурет сызғанда реңдерден дұрыс пайдалануға өрекет жаса.

1. Суреттерде қай мезгілдер көрсетілген?
2. Мезгілдерді бейнелеуде көбірек қай реңнен пайдаланылған? Себебі неде деп ойлайсың?

«Бақтағы жұмыстар» тақырыбында сурет сыз.

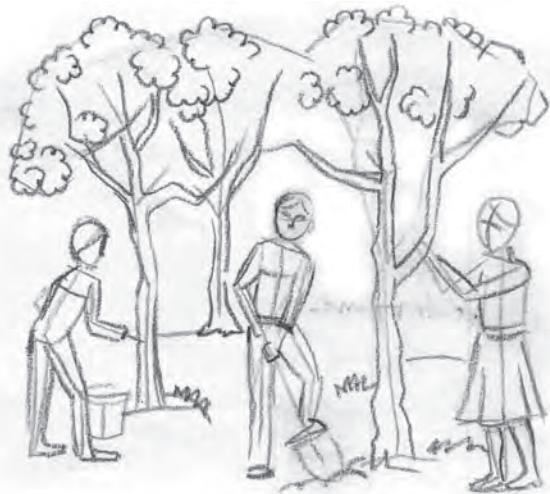
«Бақтағы жұмыстар» тақырыбында сурет сыйзу басқыштары.

1

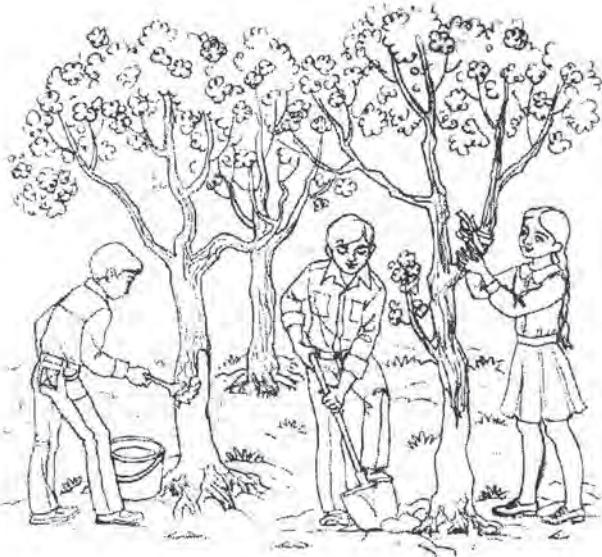
Суретті қағазға орналастыру.

2

Суретке айқындық енгізу.

3

Суретті қаламмен аяқтау.

4

Суретті реңмен аяқтау.

1. Жылдың төрт мезгілінде бақтарда болатын өзгерістерді еске түсір және айтып бер.
2. Көктем мезгілін бейнелеуде көбірек қолданылатын реңдерді атап көрсет.

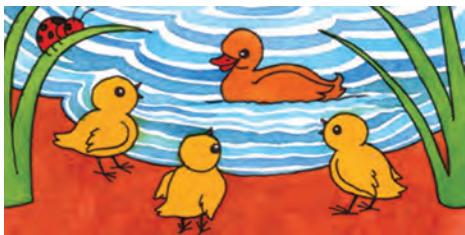
1. Сыныпта бастаған «Бақтағы жұмыстар» тақырыбындағы суретті соңына жеткіз.
- 2*. Бақтың басқа мезгілдегі суретін сыз және оны алдың сызған суретіңмен салыстыр.

Л. Абдуллаев. Жұзім.

«ҮШ ШӨЖЕ ЖӘНЕ БАЛА ҮЙРЕК» ӨЛЕҢІ НЕГІЗІНДЕ МУСІНДЕР ЖАСАУ

Үш шөже және бала үйрек

(Өлеңнен үзінді)

C. Абдуқанһар

...Көпірді таба алмай
Үш шөже қысылды.
Тұйықтан шыға алмай,
Үшеуі қысылды...

...Сол кезде оларға
Қосылды бала үйрек.
Кішкене, сап-сары,
Әзгеден тым бөлек...

...Баршасын өткізді
Дос болып жүр енді.
Үш шөже, бала үйрек,
Ойнайды көнілді.

Суретте қандай оқиға көрсетілген?

Шөже мүсінін (оыйншық шөжеге қарап) жасау басқыштары.

1

2

3

Үйрек мүсінін (оыйншық үйрекке қарап) жасау басқыштары.

1

2

3

«Үш шәже және бала үйрек» өлеңі негізінде мұсіншілік композициясын жасау.

Негізін жасау.

Мұсіндерді орналастыру.

Топтарға бөлініп, «Үш шәже және бала үйрек» өлеңі негізінде шәже және бала үйректер мұсіндерін жаса.

1. Жасаған мұсіндерді өлең мазмұнына сай орналастырып, композиция жаса.
- 2*. «Үш шәже және бала үйрек» өлеңі негізінде сурет сыз.

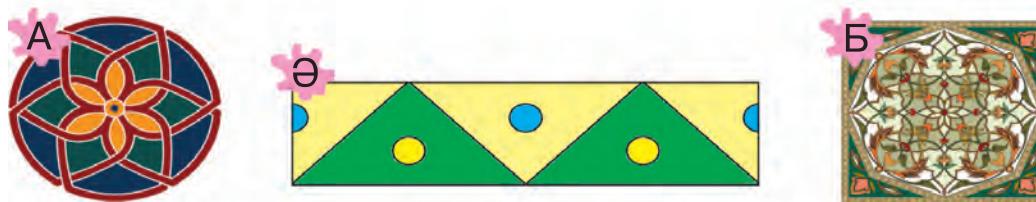
ҚОРЫТЫНДЫ БАҚЫЛАУ САБАҒЫ

I. Тест сұрақтары:

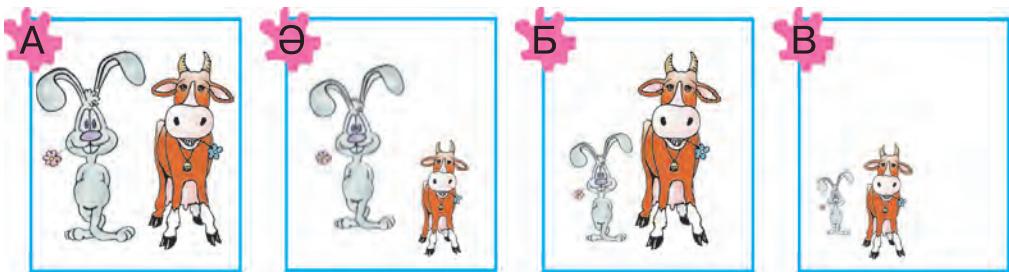
1. Қай суретте сурет дүрыс орналасқан?

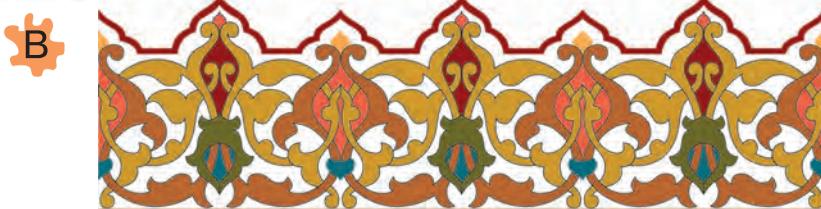
2. Қай суретте жолақ көріністі нақыш сыйылған?

3. Қай сурет дүрыс сыйылған?

4. Квадрат кескіндегі нақышты анықта?

5. Қай қатарда мұсіншілік композициясы берілген?

8. Төмендегі сурет жанрларының кезектілігі қай жауапта дұрыс белгіленген?

1. Көрініс.
2. Портрет.
3. Натюрморт.

1. Көрініс.
2. Натюрморт.
3. Портрет.

1. Натюрморт.
2. Портрет.
3. Көрініс.

1

2

3

9. Ертегілерге сызылған иллюстрациялардың ке-
зектілігі қай жауапта дұрыс белгіленген?

1. «Бауырсақ»;
2. «Шалқан»;
3. «Балара
мен
маса».

1. «Шалқан».
2. «Балара
мен
маса».
3. «Бауырсақ».

1. «Балара
мен
маса».
2. «Шалқан».
3. «Бауырсақ».

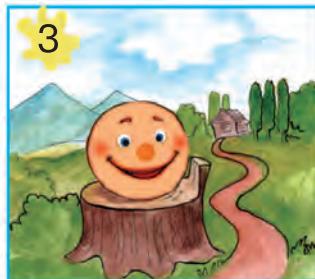
1

2

3

II. Тапсырма.

Өткен сабакта сызылған «Көктем бағы» атты суретті көрсет.

МАЗМҰНЫ

I ТОҚСАН

Рең және түстер.....	5
Жемістер суретін сызу.....	10
Табиғат көрінісі суретін сызу.....	15
Ұстаздар мерекесіне құттықтау эскизін сызу.....	20
«Бауырсақ» ертегісі негізінде мүсін жасау.....	23
Халық қолданбалы безендіру өнері.....	27
«Күз келді» тақырыбында сурет сызу.....	32
Аралық бақылау сабағы.....	37

II ТОҚСАН

Балық мүсінін жасау.....	40
«Күзгі жұмыстар» тақырыбында сурет сызу.....	43
Жолақ көріністі нақыш жасау.....	46
«Тұлкі мен қасқыр» ертегісі негізінде мүсін жасау.....	51
«Шырша мерекесі» тақырыбында сурет сызу.....	55
Аралық бақылау сабағы.....	61

III ТОҚСАН

«Қыс көрінісі» тақырыбында сурет сызу.....	64
Жүк машинасы суретін сызу.....	67
Құс суретін сызу.....	71
Ат (түйе, мысық, піл сияқты жануарлар) мүсінін жасау.....	75

Нақыш үлгілерінен нұсқа көшіру.....	79
Дәңгелек пішіндегі нақыш	
композициясын сызу.....	84
8 наурыз мерекесіне құттықтау эскизін	
сyzу.....	87
«Наурыз – көктем мерекесі» тақырыбында	
сурет сyzу.....	90
«Менің мектебім» тақырыбында сурет сyzу.....	95
Аралық бақылау сабағы.....	99

IV ТОҚСАН

Ағаш жапырағы суретін сyzу.....	102
«Шалқан» ертегісі негізінде мұсін жасау.....	105
Түйе суретін сyzу.....	109
«Бақтағы жұмыстар» тақырыбында сурет	
сyzу.....	113
«Үш шәже және бала үйрек» өлеңі	
негізінде мұсін жасау.....	119
Корытынды бақылау сабағы.....	122

**MUYASSAR ISOQOVA, RAHIM HASANOV,
BAHODIR HAYDAROV, ASQARALI SULAYMANOV,
SAODAT JUMANIYAZOVA, ABDUMANNOB ROZIQOV**

TASVIRIY SAN'AT

*Umumiy o'rta ta'lif maktabalarining
2-sinfi uchun darslik*

Qayta ishlangan va to'ldirilgan beshinchini nashri

(Qozoq tilida)

Аудармашы **Қарлығаш Дүйсекул қизи**

Редактор **Карина Мамбетова**

Суретші **Азиз Саратов**

Көркемдеуші редактор **Азамат Йұлдашев,**

Насиба кубова

Техникалық редактор **Елена Толочко**

Лицензия АІ № 163. 09.11.2009. Басуфа 2018 жыл 25 апрелда қол қойылды. Пішімі 70x90^{1/16}. Pragmatica Kazakh гарнитурасы. Кеглі 16, 14. Офсеттік басылыс. Шартты баспа табағы 9,36. Есептік баспа табағы 10,62. Тарапымы 5737 нұсқа. Келісім № 43-2018. Тапсырыс №

Оригинал макет Өзбекстан Баспасөз және ақпарат агенттігінің Чулпан атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйінде даярланды. 100011, Ташкент, Науай көшесі, 30.

Телефон: (371) 244-10-45. Факс: (371) 244-58-55.

Өзбекстан Баспасөз және ақпарат агенттігінің -. -улам атындағы баспа-полиграфия шығармашылық үйі баспаханасында басылды. 100128, Ташкент, Labzak көшесі, 86.

Б 38 Бейнелеу өнері. 2 [Коз.]: Жалпы орта білім беретін мектептердің 2-сыныбы үшін оқулық / М. Исақова тағы басқалар.
— Т.: Чулпан атындағы БПШУ, 2018 — 128 б.
ISBN 978-9943-05-834-7

**УҮК 372.87=512.122(075)
КБК 85.15я71**

**Пайдалануға берілген оқулықтың жағдайын
көрсететін кесте**

№	Оқушының аты, фамилиясы	Оқу жылы	Оқулықтың пайдалануға берілгендеңі жағдайы	Сынып жетекшісінің қолы	Оқулықты тапсырғандағы жағдайы	Сынып жетекшісінің қолы
1						
2						
3						
4						
5						
6						

**Пайдалануға берілген оқулықты оқу жылы аяқталғанда
қайтарып тапсырады. Жоғарыдағы кестені сынып
жетекшісі төмендегі бағалау өлшемі
негізінде толтырады:**

Жаңа	Оқулықты алғаш рет пайдалануға берілгендеңі жағдай
Жақсы	Мұқаба бүтін, оқулықтың негізгі бөлігінен ажыралмаған. Барлық парақтары бар, жыртылмаған, көшпеген, беттеріне жазбаган және сызбаган.
Орташа	Мұқаба езілген, аздап қана сзыылған, шеттері жейілген, оқулықтың негізгі бөлігінен ажыраған жерлері бар. Пайдаланушы қанағаттанарлық жөнделен. Жұлынған, кейбір беттері сзыылған.
Нашар	Мұқаба былғанған, сзыылған, жыртылған, негізгі бөлігінен ажыраған немесе мүлдем жоқ, нашар жөнделген. Беттері жыртылған, парақтары жетіспейді, сзызып, бояп тасталған. Оқулық қалпына келтіруге жарамайды.